Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 09 (355) Septembrie 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură Director: Alecu Reniţă

ABECEDARUL FĂRĂ CULOARE

Alecu RENIȚĂ

De la un anotimp la altul. Bun venit, toamnă! Foto: Andrei Mardari

Înainte să înceapă simfonia culorilor de toamnă și valsul frunzelor îngălbenite, din timpuri îndepărtate vin spre mine, în prima zi de septembrie, sunetele de clopoțel. Anul nu contează, fiindcă rar om, indiferent de vârstă, să nu țină minte, să nu trăiască și peste decenii, fiorul primei întâlniri cu școala, cu abecedarul încărcat de taine, adunate între filele groase și colorate, cu litere mari și mici care mă priveau zâmbitoare și așteptau să le spun pe nume, în auzul întregii clase de prichindei ce eram. Iar vocea melodioasă, expresivă și blajină a primei învățătoare trece peste ani ca o lumină întremătoare, ca un imn închinat cărții, școlii și frumuseții limbii române. Acea zi de 1 septembrie, care mi-a deschis ușa spre fascinantul tărâm al cunoștințelor, o păstrez lângă inimă ca pe un talisman, ca pe o chemare neîncetată spre universul cărților, spre orizonturi noi.

Ce schimbări profunde, inevitabile, au intervenit în societate și care a fost rostul lor, dacă dispare farmecul cărților atotștiutoare și nimbul învățăturii? Ar fi copiii de astăzi alții decât copiii de ieri, de totdeauna? Școala a devenit altceva decât un templu al prieteniei micuților, al cunoștințelor și bucuriei de a descoperi lumea? Cărțile bune, de la Ion Creangă și până la Jules Vernes, au încetat să mai aprindă curiozitatea și imaginația elevilor? ”Pe lângă plopii fără soț” sau „La steaua”, împreună cu tot mănunchiul de poezii lirice, strălucitoare ale Luceafărului, nu mai ating nicio fibră din sufletele liceenilor îndrăgostiți? Au mai rămas centrele universitare acel continent al făgăduinței și vocațiilor, care unea studențimea sub flamura visurilor nobile, lega destine pe o viață și aprindea idealuri comune? Cine mai ia în serios puzderia de universități plodite în Chișinău și specializate pe stoarcerea banilor de la părinții creduli? Care ar mai fi ponderea diplomelor de la instituțiile anonime, fără nici un prestigiu? Mai sunt asaltate bibliotecile de tinerii însetați de cunoștințe noi, care făceau rând la cărțile așteptate cu săptămânile? În ce măsură societatea și statul prețuiește școala, învățătorul și omul învățat?

Sunetul de clopoțel îmi aduce, împreună cu nostalgiile și amintirile dragi, multe, chiar prea multe semne de întrebare, legate de prezentul și viitorul educației și învățământului în R.Moldova.

Adeseori revin la subiectul educației și nu obosesc de ani de zile să afirm că R.Moldova, a ajuns cea mai săracă și coruptă țară din Europa, fiindcă timp de aproape trei decenii demnitarii de stat și guvernările agrariene, comuniste, pediste și socialiste, și-au bătut joc de sistemul de învățământ și au ținut școala strâns legată de căruța lor de partid. De la o guvernare la alta, mii și mii de învățători au fost forțați „să se dea cu puterea” sau, refuzând deschis, au ajuns pe drumuri. Intimidările guvernanților, intervențiile ideologice în manuale, experimentele confuze, ruinătoare de la centru nu au încetat asupra instituțiilor de învățământ decât pe foarte scurt timp. Respectul minim față de învățător, diminuarea enormă a statutului social, salariul de batjocură a umilit ca niciodată nobila profesie de dascăl, de semănător de cunoștințe și lumină. S-a ajuns până la buza prăpastiei, fiindcă astăzi rar cine se mai încumetă să-și irosească tinerețea la o facultate pedagogică. Când încep să derulez anii de degradare a învățământului, când văd la câte vijelii și cutremure a fost supusă școala, chiar mă mir că nu s-a prăbușit definitiv. Se cere să spunem răspicat și onest – salvarea cât de cât a școlii naționale s-a produs grație sacrificiului cadrelor didactice devotate elevilor, nu strategiilor de paie ale statului sau solicitărilor societății moldovenești.

Îmi vine destul de greu să înțeleg cât de sincere sunt apelurile actualilor înalți demnitari de stat, care ne invită să ne implicăm, să contribuim la procesele de reformare și europenizare a R.Moldova. Evident că ei merită susținerea profesioniștilor și cetățenilor, dar cu condiția ca experții și publicul larg să nu fie folosiți ca decor pentru diferite decizii instituționale dăunătoare, superficiale sau amatoricești. Încă în 1990, când am făcut primul drum la București, la întâlnirea cu deputații români (discuția a avut loc sub egida vice-președintelui Parlamentului Victor Cevdarie), am propus ca cele două parlamente de pe ambele maluri ale Prutului să facă o Declarație politică prin care să punem începuturile modelului comun de instruire, să integrăm până la contopire totală sistemele de învățământ de toate nivelurile; să elaborăm o viziune comună, să avem același program de învățământ, să lucrăm împreună la aceleași manuale. Ca membru-fondator al Consiliului Național al Unirii-1991, consiliu format din deputații de la Chișinău și București, am propus să creăm primele ministere comune – cele ale învățământului și mediului, deschizând lista. Nomenclatura cu apucături imperial-sovietice de pe malul Bâcului a țipat ca din gură de șarpe că R.Moldova e un stat independent și bogat, iar România e prea săracă și orice instituție comună va goli bugetul moldovenilor. Iată – fudulia ridicolă, îngâmfarea provincială și prostia megalomanilor de la Chișinău se întinde de-a lungul a trei decenii, transformând R.Moldova într-o ruină și epavă. Vă dați seama câte beneficii ar fi avut fiecare școală și familie, dacă elevii de pe ambele maluri ale Prutului, încă din 1991, făceau carte după același program de instruire, după aceleași manuale, iar învățătorii basarabeni treceau anual cursuri de perfecționare la Iași, Cluj, Brașov sau Timișoara și primeau salarii ca învățătorii din România? Vă îndemn, acum, când dețineți întreaga putere în R.Moldova, nu alergați după bani la București, ci propuneți, la apropiata ședință a Guvernelor, crearea primelor două ministere comune – cele ale Învățământului și Mediului. Aveți deplina mea susținere și implicare împreună cu cei mai performanți și merituoși deputați din Primul Parlament. Nu vă temeți, treceți și voi Prutul, cum l-am trecut și noi în timpuri de ocupație, mult mai grele, pe podul de flori pe care l-am zidit cu sufletul și cu inima ca un simbol al unității și întregirii românești.

În acest an doar 34 de mii de copii au trecut pragul clasei întâi. Din lipsă de elevi și învățători, în multe școli vâjie vântul și se aude pustiul. Anularea criminală de către Voronin a reformei teritorial-administrativă, pe care noi am făcut-o în 1999, a contribuit enorm la ruinarea R.Moldova. Satele mor și dispar unul după altul, oamenii își iau familiile și fug de la baștină. Doar integrarea rapidă în spațiul României europene mai poate salva o populație de peste trei milioane de basarabeni încremeniți în trecutul sovietic.

Nu pierdeți timpul de aur. Plata pentru întârziere e uriașă și vă poate fi fatală. Porniți de la școală, de la carte, de la învățătură. Readuceți lumina în ochii copiilor, reîntoarceți culoarea în abecedarele celor 34 de mii de micuți. Dați-le șansa să rămână Acasă, într-o Țară mare, reîntregită!

Expediție pe Nistru împreună cu fiul meu

Igor HÂNCU

Vara aceasta i-am oferit fiului meu Elisei o aventură inedită, departe de casă. Am pătruns într-un teritoriu nou, născător de neliniști, ce a trebuit cucerit pas cu pas și-n care eu, tatăl (fără mămica lui cea dragă) am fost ghidul suprem!

Această bucurie fantastică ne-a fost oferită de echipa Kayakingtours.md, care, în premieră pentru Moldova, a oferit special pentru părinții mereu ocupați o expediție de 4 zile cu caiacul, ce include excursii, dormit în cort, foc de tabără și niște locații absolut superbe.

Prima zi de aventură a pornit din raionul Șoldănești. Am făcut 17 km pe apă cu caiacul și peste 12 mii pași pe jos. Am vizitat clopotnița bisericii din satul Vadul Rașcov, înființată de Vasile Lupu pentru fiica lui Ruxanda, stejarul lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Cobâlea, mănăstirea rupestră din Socola de sute de ani vechime și multe alte obiective spectaculoase.

În ziua a doua, am reușit performanța să navigăm împreună peste 21 km în decurs de circa 4 ore și jumătate fără pauză, iar Elisei a savurat cu plăcere peisajele spectaculoase ale traseului fără să fie plângăcios sau să ceară să acostăm la mal. Pesemne că a fost fermecat de apele bătrânului Nistru, care aidoma unui șarpe ne ducea spre ținuturi noi pe care le intuiam după meandrele fluviului ce curge de mii de ani prin peisaje spectaculoase. Am descoperit izvorul cu apa mineralizată din Rezervația peisagistică Poiana-Curătura, ce curge ca o cascadă mică pe niște roci îmbrăcate în mușchi. De fapt, apa este inedită pentru Republica Moldova, căci are un conținut înalt de magneziu și calciu. Cascada se revarsă pitoresc peste toate etajele de piatră și peste straturile de mușchi pufoși ca niște bureți. În drum spre acest izvor am cutreierat și niște beciuri medievale, care au rămas singurele rămășițe ale conacului unui baron polonez ce a trăit cândva pe acolo. Ne-a impresionat felul cum au fost gândite și proiectate aceste beciuri - erau apărate din 3 părți de uscat de pantele accidentate și împădurite, ceea ce îngreuna accesul către depozitele răcoroase și întunecate. Singura parte mai expusă era dinspre Nistru, însă pe acolo trebuia să ajungi cu barca, așa cum am ajuns și noi.

Pe noapte, tabăra am montat-o în satul Solonceni, unicul sat de la noi ce avea linie de troleibuz. Mâncarea am pregătit-o la ceaun, am mâncat porumb și cartofi copți, hrișcă și multe alte bunătăți... Băiță făceam cu regularitate cu dușul mobil, care ziua stătea cu noi pe bărcuță și capta razele solare ce încălzeau bine apa.

Ziua a treia a fost cea mai intensă, solicitantă și frumoasă din toată expediția, cu două drumeții și două porțiuni de navigare, care ne-au lăsat fără cuvinte, dar și fără puteri. Ne-am cățărat, am pescuit și am descoperit Nistrul liniștit din timpul serii, despărțit uneori de mici insule invadate de vegetație și păsări. A fost ziua în care Elisei a hotărât să boteze barca noastră cu numele Victoria (numele mamei sale), chiar dacă eu am insistat să o numim Rebeca (numele surorii sale). Însă dacă așa a decis căpitanul, așa a rămas!

În această zi am vizitat Mănăstirea din Saharna, unde marinarul nostru a avut și un bonus: mini ferma cu păsări. Deși i-au plăcut porumbeii, păunii și lebedele, Elisei mi-a spus că ar fi preferat ca păsările să fie în libertate și să le admirăm de pe bărcuță. Dezghiocatul porumbului pe barcă l-a ținut antrenat aproape 2 ore: desprindea grăunțele cu mare grijă și le arunca în apă cu speranța că vor veni peștișorii să le înfulece (a fost un fel de antrenament pentru sezonul de toamnă, când o va ajuta pe bunica Liuba, mai ales că în acest an ploios vom avea mult porumb de dezghiocat).

Am avut și două provocări - una cu mâncatul și alta cu dormitul la prânz. Degeaba am încercat să-mi conving fiul să adoarmă în bărcuță în timp ce navigam. Marinarul nostru a decis că nu vrea să rateze nici o clipă din marea noastră aventură și a stat treaz tot timpul. În schimb seara la ora 20.30 el singur mă invita la somn. A fost prima dată în viață când îmi spunea că vrea să doarmă. A doua provocare pe care am simțit-o ca pe o problemă a fost refuzul să mănânce, argumentând că mâncarea nu e la fel de bună ca la mama acasă, deci a trebuit să investesc mult timp și energie ca să-l conving să mănânce.

În pofida acestor provocări, am trăit la maxim fiecare moment, am mâncat pepene roșu în kayak, frigărui și plăcinte cumpărate de pe o corabie cu turiști și multe alte lucruri faine! Am dormit doar în cort, în trei locații diferite și pitorești, acompaniați de țârâitul greierilor și treziți de razele soarelui bătând pe prelata cortului (de regulă Elisei era cel mai matinal, dar tot el cădea primul seara)! Am ajutat cu pregătirea mâncării și ne-am bucurat de o hrană bună savurată în mijlocul naturii (uneori băgată pe gât cu de-a sila)!

Pe parcursul celor 4 zile, am reușit să-mi descopăr și cunosc mai bine copilul, am putut să-i înțeleg mai bine nevoile, m-am apropiat mai mult de el și am învățat lucruri noi unul despre altul. Împreună am descoperit de aproape minunățiile traseului Japca-Lalova, care au însemnat trăirea unei experiențe cu totul diferite decât viața trăită la oraș. Drumețiile, discuțiile și activitățile au avut un alt aer, locurile vizitate au avut un cu totul alt farmec. Chiar dacă deja vizitasem împreună de câteva ori Saharna și Țâpova, aceste locuri au părut magice și desprinse din basm când am ajuns la ele cu bărcuța.

Am avut posibilitatea să descopăr din unghiuri diferite calitățile și potențialul lui Elisei, ne-am putut ajuta reciproc să ne învingem temerile și să ne depășim limitele! Recunosc că aveam multe temeri și îmi făceam griji, mai ales în prima noapte, când aproape că nu am închis un ochi de frică să nu răcească în cort. Eu îl înfofoleam, iar el mereu evada din sacul de dormit, însă am reușit să încheiem aventura fără incidente și fără să apelăm la trusa medicală (torba uriașă). Cu multă atenție și joacă, dar și pentru că am inventat multe activități pe care le-am desfășurat permanent, am reușit performanța de a naviga 70 km pe apă și la fel de mulți kilometri de drumeții cu urcușuri dificile pe care Elisei le-a cucerit cu bucurie sinceră de copil.

Nu am avut marea albastră din Grecia, diversitatea culinară din Turcia sau coralii cu peștișori din Egipt, însă expediția de pe Nistru ne-a creat un cadru în care ambii am putut petrece un timp de calitate, memorabil pentru tot parcursul vieții și cea mai tare aventură despre care vom povesti mult!

CASA-MUZEU „GRIGORE VIERU" DIN PERERITA

„Casă văduvă și tristă / De pe margine de Prut..."
Grigore Vieru

Vadim ȘTERBATE

În satul Pererita, din fostul județ Hotin, s-a născut Grigore Vieru, poet îndrăgit pe ambele maluri ale Prutului. După mai mulți ani de la trecerea sa la cele veșnice, casa lui Grigore Vieru a fost reconstruită și transformată în muzeu, ba chiar și curtea arată cu totul altfel.

Turiștii care vin în Pererita, localitate de prin părțile Briceniului, dau de casa poetului și fără indicatoare, orice localnic, de la mic la mare, îți arată cum să o găsești.

Căsuța, reacoperită cu șindrilă, ca în perioada interbelică, și cu ferestruici mici și cochete, te cheamă parcă să-i pășești pragul. Turiștii sunt invitați de către colaboratorii muzeului mai întâi în casa mare, unde s-au mai păstrat tavanul și pereții zugrăviți de mătușa Dochița, mama lui Grigore Vieru. Aici, pe lângă o colecție de cărți aduse de vizitatorii mai de seamă, mai vedem un covor vechi, fotografii, o sofcă și haine, printre care un costum și basca poetului.

În altă cameră regăsim atmosfera caselor din prima parte a secolului trecut, cu sobă și cuptoraș, cu covoare, oale și alte vase de nelipsit în casele țăranilor români. Un fus de tors așteaptă să fie mânuit, iar lămpile de gaz sunt sfidate de becul ce luminează camera. Icoana veghează încăperea, iar mai jos este, după cum era și tradiția, un fir de busuioc. Doar câteva dintre exponate, pe care le poți număra pe degete, au aparținut familiei Vieru, restul sunt culese din sat, dar și de prin alte părți. În clădirea alăturată sunt expuse copii ale fotografiilor, manuscriselor, documentelor, diplomelor poetului.

Complexul muzeal pare totuși prea frumos și parcă mai puțin autentic, iar casa mică „de humă" s-ar crede că și-a lăsat undeva portul cotidian cu care s-au obișnuit mulți și s-a îmbrăcat în haine de sărbătoare. Tot aici, în curte, a fost instalat și bustul poetului Grigore Vieru, la care admiratorii poeziei sale îi aduc un omagiu venind cu flori și recunoștință.

Distanța de la Chișinău:
- **246 km**

Orașe apropiate:
- **Briceni – 27 km**
- **Edineț – 35 km**

Atracții turistice în regiune:
- **Rezervația „Zamca" (3 km)**
- **Peștera „Emil Racoviță" (23 km)**

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova" poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

NOTA BENE: *Turiștii trebuie să țină cont de programul muzeului și să contacteze colaboratorii instituției pentru a-și programa vizita!*

CONCURS SATELE MOLDOVEI

Imaginea publicată în numărul iulie este a bisericii de lemn din satul Cobani, raionul Glodeni. Prin tragere la sorți din rândul celor care au răspuns corect, premiul va ajunge la Alexandru Malenchi din s.Pârlița, Ungheni.

Imaginea publicată în numărul august nu a fost identificată, din păcate. Este vorba de vedere spre biserica din Văratic, Râșcani.

Concursul continuă, astfel că aveți șansa de a recunoaște din ce localitate este imaginea alăturată. Scrieți-ne răspunsul (prin e-mail), până la data de 5 octombrie 2021, cu denumirea mesajului „Concurs".

Premiul oferit - o traistă de bumbac. Câștigătorii sunt așteptați după premiu la redacție.

Obișnuiți cu mizeria

Peisajul pitoresc din satul Dumeni a fost transformat de turişti în gunoişte

Copaci, plajă, mormane de gunoi, muște, putoare, veceuri improvizate, covor de șervețele din hârtie și umede, iar printre ele, zeci și uneori sute de mașini, corturi și oameni cu multă voie bună, cu grătare pe foc și cu boxe pentru petreceri pornite la maxim. Zi și noapte.

Astfel arată în sezonul cald plaja de la Dumeni (raionul Râșcani), o localitate aflată pe malul Prutului, în zonă de frontieră, protejată de stat, la nici 30 m distanță de gospodăriile oamenilor.

Este o situație care durează de zece ani, de când a fost dată jos sârma ghimpată, dar care s-a agravat în ultimii trei, odată cu interdicțiile pandemiei pentru călătorii.

Ajunși la limită, pe 21 august 2021, peste 100 de localnici au depus o petiție la Primăria Comunei Duruitoarea Nouă din care fac parte. Însă deocamdată niciun răspuns.

Primarul a declarat că soluționarea problemei nu ține de competența sa.

Potrivit legii, 100 m de la suprafața apei sunt în gestiunea Agenției „Apele Moldovei". De asemenea, localitatea se află în zona de frontieră. Plaja este vizitată sistematic și de Inspectoratul pentru Protecția Mediului. Deși instanțele responsabile - primărie, poliție, poliția de frontieră, Agenția „Apele Moldovei", Inspectoratul pentru Protecția Mediului (IPM) etc., sunt obligate prin lege să protejeze acel spațiu - nici una nu are în mod separat resurse suficiente să facă față situației create.

O colaborare complexă, intersectorială între instituții, pe acest subiect, însă nu există.

Mai mult, de câțiva ani există un conflict de interese legat de plaja improvizată. Pe de o parte, autoritățile locale doresc să-și ia în gestiune fâșia, pentru ca ulterior plaja să fie amenajată și gestionată de agenți economici. În acest demers, sunt susținuți și de IPM Râșcani, ba chiar nici Agenția „Apele Moldovei" nu se împotrivește.

Pe de altă parte, conform legii, fâșia aparține statului, iar în limitele fâșiilor de protecție a apelor și în zonele de frontieră se interzice amenajarea campingurilor și taberelor de staționare de corturi.

Soluția propusă de APL nu ia în calcul nici interdicția de amenajare a spațiului pentru turism, nici distanța de cca 30 m de gospodăriile oamenilor, nici tasarea abuzivă cu mașinile a digului de protecție (cale de acces spre plajă), construit după inundațiile din 2008, nici biodiversitatea din zonă, nici statutul de zonă de frontieră etc.

Totuși, în martie, anul curent, Consiliul raional Râșcani a publicat documentul unei decizii de „facilitare a procesului de creare a unei zone de agrement în micro-regiunea Costești-Dumeni". La rândul său, primarul comunei, Dinu Dlujanschi, a admis în cadrul unui interviu pentru Ecopresa, că statutul de zonă de frontieră a plajei poate fi cedat în favoarea unei zone de agrement.

Menționăm că fâșia opusă, de peste Prut (România), are statut de arie de protecție specială avifaunistică – SPA, (de importanță internațională) și rezervație naturală.

Contactați de Ecopresa, IPM Râșcani, Agenția „Apele Moldovei" și primarul nu au știut să ne răspundă despre valoarea biodiversității și habitatelor din regiune. Nu știu dacă s-au efectuat studii, ce impact ar avea activitatea economică, și nu au luat acest aspect în calcul în procesul de facilitare a creării unei zone de agrement.

În timp ce autoritățile își deleagă una alteia responsabilitățile pentru soluționarea problemei, peisajul este degradat în mod sistematic, sunt tăiați copaci, apele sunt poluate, animalele și păsările ocolesc zona, iar digul de protecție este deteriorat continuu de sutele de mașini de diverse categorii de tonaj.

Plaja din satul Dumeni, comuna Duruitoarea Nouă, raionul Râșcani, este o zonă protejată de stat conform Legii nr. 440 din 27.04.1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor, râurilor și bazinelor de protecție. De asemenea, localitatea se află în zona de frontieră. De-a lungul plajei, în anul 2010 a fost construit un dig de protecție, utilizat și în calitate de cale de acces spre plajă. În sezonul estival, zona este vizitată zilnic de sute de turiști care își improvizează spații de odihnă în spații neamenajate.

Cătălina MOLODOI

Ce spune legea

LEGEA Nr.440 din 27-04-1995 cu privire la zonele și fâșiile de protecție a apelor râurilor și bazinelor de apă

Articolul 7. Dimensiunile fâșiilor riverane de protecție a apelor:

(1) Lățimea fâșiilor riverane de protecție a apelor se stabilește pentru râuri mari - cel puțin 100 metri.

Articolul 14.

(7) În limitele fâșiilor riverane de protecție a apelor se interzice aratul terenurilor, pășunatul și organizarea taberelor de vară pentru vite, amenajarea campingurilor și taberelor staționare de corturi.

În ce stare este digul de la Dumeni

Ținând cont de rupere intensivă a malului stâng și formarea pe alocuri a alunecărilor pasive a stratului de pământ în anii 2002-2015, au fost efectuate lucrări de consolidare - a malului stâng, la contact cu barajul principal, lângă Dumeni – 368 m și Proscureni – 557 m. Digul este supus degradării prin circulația continuă a sutelor de mașini care traversează traseul spre zona de plajă, ilegal constituită.

Dinu DLUJANSCHI, Primarul Comunei Duruitoarea Nouă:

„100 m de la apă sunt în gestiunea Agenției „Apele Moldovei", nu ale primăriei. Mai este și zonă de frontieră. Dacă acest pământ ar avea un număr cadastral, ar intra în gestiunea Primăriei, am putea să oferim prin licitație posibilitate agenților economici să instaleze buticuri cu mâncare, să își asume curățenia și ordinea... Noi am cerut acest lucru, dar statul trebuie să decidă - devine zonă de agrement sau rămâne în gestiunea statului.

După ce se termină sezonul, cu forțe proprii, împreună cu sătenii, o să ne adunăm și vom curăța. În fiecare toamnă strângem câte trei-patru camioane cu gunoi de aici."

Alexandru COJOCARI, șef direcție, Direcția managementul resurselor de apă, Agenția „Apele Moldovei":

„Nu sunt sigur că s-au făcut studii despre biodiversitatea și habitatele din zonă. Este foarte greu să gestionezi zona ca instituție cu 30 persoane angajate. Suntem cu mâinile legate, suntem răspunzători doar pe hârtie. Nu mai avem subdiviziuni teritoriale, întreprinderi în subordine care să poată să se ocupe de acest aspect. Mai mult, statul nu a alocat anul trecut bani pentru întreținere. O soluție ar fi ca această fâșie să fie administrată de agenți economici, care s-o amenajeze și gestioneze.

Noi intenționăm să scriem un demers la Ministerul Mediului, să avem o ședință comună, să vedem cum facem, probabil, să cerem reorganizarea instituției. Eu cred că Statul trebuie să fie administrator, având în vedere Legea cu privire la protecția apelor".

Viorica VATAVU, Inspector principal în cadrul Inspectoratului pentru Protecția Mediului Râșcani:

„Această problemă poate fi rezolvată doar la nivel de instituții superioare. Luptăm de câțiva ani și nu putem ajunge la un numitor comun cu Agenția Apele Moldovei. Nu au reprezentanți în teritoriu care să vină și să vadă ce se întâmplă. Am scris și scrisori premierului, pe atunci, Pavel Filip.

Săptămânal facem raiduri de control, discutăm cu populația. Ne arată că au saci pentru gunoi, că îl iau cu ei, dar la ieșire îl lasă acolo. La insistența noastră, se organizează acțiuni de salubrizare. Primăvara aceasta a fost curățat până la zero. Noi nu putem evacua oamenii de acolo, decât să le aplicăm o amendă. Cine are această responsabilitate, eu nu știu."

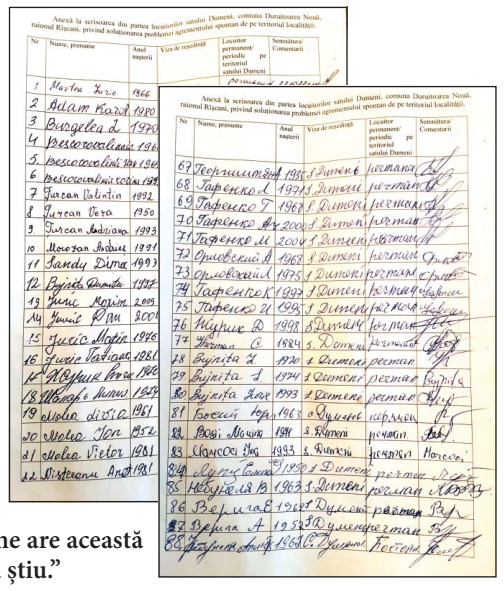

Aceeaşi zonă este protejată peste Prut

Având în vedere că nicio instituție de resort din R. Moldova nu ne-a pus la dispoziție informații despre biodiversitatea locală, am apelat la descrierea a aceleiași zone de pe partea opusă a lacului, elaborată și făcută publică de către statul român:

Zona „Lacul Stânca - Costești" (2.950 ha), pe partea românească a fost declarată rezervație naturală prin Hotărârea de Guvern Nr. 2151 din 30 noiembrie 2004 (privind instituirea regimului de arie protejată pentru noi zone); urmând ca apoi, o suprafață importantă a acesteia (2.161 ha) să fie instituită ca arie de protecție specială avifaunistică prin Hotărârea de Guvern nr. 1284 din 24 octombrie 2007; parte integrantă a rețelei ecologice europene - Natura 2000 în România). Aceasta include și Rezervația naturală Stânca Ripiceni.

Avifauna din perimetrul lacului de acumulare este constituită din 178 de specii de păsări, unele cu apariții neregulate, altele fiind prezente în timpul pasajului și mai ales, iarna, lacul de acumulare fiind un important cartier de iernare a păsărilor din bazinul românesc al Prutului.

Avifauna regiunii cuprinde 136 de specii folosite drept criterii pentru identificarea ariilor de importanță avifaunistică, reprezentând 76,40% din totalul avifaunei râului Prut.

Potrivit experților români, zona este vulnerabilă din cauza unor factori multipli, inclusiv: braconajul, prinderea păsărilor cu capcane; pescuitul sportiv în masă care deranjează păsările migratoare; practicarea sporturilor extreme, pe bărci cu motor; arderea stufului.

În Planul de management al sitului, care a fost avizat de Academia Română, se menționează și despre protecția speciilor sălbatice și habitatelor din zona Lacului Stânca-Costești, gestionarea resurselor turistice; monitoringul ecologic, promovarea cooperărilor la nivel național și internațional.

Suedia Sverige

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei.

Opiniile aparțin autorilor și nu neapărat coincid cu poziția donatorului.

PĂDUREA – TEMPLUL SĂNĂTĂȚII!

Cu prilejul Zilei lucrătorului din silvicultură, adresăm sincere felicităriDomniilorVoastre, celor care activați în această ramură cu mult drag și dăruire întru conservarea și dezvoltarea pădurilor noastre. Anume de astfel de oameni, nicidecum de profitori, are nevoie acest patrimoniu național, lăsat zestre de moși-strămoșii noștri. Doar dăinuirea pădurii e și dăinuirea noastră, ca oameni pe acest pământ. Nu poate, totuși, să nu îngrijoreze faptul că suprafața acoperită cu păduri a republicii în care trăim e doar de 379,5 mii ha (11,7%), ceea ce ne plasează pe ultimul loc în Europa la acest capitol. Cine alții dacă nu Domniile Voastre, străjeri ai acestui tezaur de viață și sănătate, care v-ați legat destinul de Împărăția Verde, sunteți acei care purtați răspundere de administrarea și gospodărirea durabilă a acestui avut național?!

Suntem cu trup și suflet alături și împreună cu întreaga armată de lucrători onești, buni specialiști în silvicultură, care contribuie cu toată puterea, experiența și cunoștințele sale la dezvoltarea acestui patrimoniu național, și nicidecum nu-i tolerăm și nu-i vom lăsa de capul lor pe acei, ajunși întâmplător în această ramură, cu un singur scop: de a se căpătui.

Sănătate, noi realizări, vrednici de cinstire – bravi silvicultori!

Redacția revistei „NATURA”

150 de kilometri în aval de Naslavcea

Sectorul cel mai afectat de Complexul Hidroenergetic Dnestrovsc

Impactul Complexului Hidroenergetic Nistrean (CHN) asupra râului Nistru se resimte cel mai puternic pe un sector de 150 de kilometri în aval de Naslavcea. Aceasta este una dintre concluziiile studiului privind impactul social și de mediu al CHN asupra râului Nistru, comandat de PNUD Moldova și elaborat de o echipă de experți independenți, la inițiativa Ministerului Mediului, cu sprijinul Suediei.

Efectele înregistrate sunt divizate de experți în trei categorii: negative, regulatorii și posibile, care nu au fost deocamdată demonstrate.

În prima categorie se înscriu impactul asupra stării hidrologice a râului, manifestat prin fenomenul de hydropeaking sau efectul pulsatoriu al undelor, efectul asupra stării morfologice, transportul de sedimente fiind redus esențial, impactul asupra regimului termic, apele deversate fiind cu până la 7,5°C mai reci vara și cu 5°C mai calde în sezonul rece. Totodată, au crescut suprafețele acoperite cu plante acvatice care pot dăuna râului, de la 1 la 85% în sectorul de nord al Moldovei; a scăzut nivelul de zooplancton și organismelor de adâncime, au dispărut 19 specii de pești în segmentul mijlociu și 15 specii în cel inferior, a scăzut efectivul speciilor valoroase de pești (cegă, crap, șalău, știucă, morunaș) de cca 40 de ori.

Efectele economice se resimt prin cantitățile instabile sau puternic diminuate de apă în unele perioade critice, uneori cu caracteristici esențial modificate (temperatură, sedimente) pentru mai mulți utilizatori de apă din Republica Moldova, cum ar fi cei din agricultură, industria alimentară, turism și alte sectoare.

O altă categorie de impacturi ale CHN au efecte regulatorii. Astfel, debitele minime au crescut de două ori și este asigurat debitul minim de 100m^3/s (ceea ce contribuie la atenuarea efectelor secetei), debitele maxime au fost reduse, încât este atenuat riscul de inundații, are loc reglarea sezonieră a scurgerii de apă.

Însă, nu există siguranța că partea ucraineană va asigura evacuarea permanentă a debitului minim de 100m^3/s și nu au putut fi demonstrate pierderile de apă prin infiltrație, volumul infiltrațiilor, impactul asupra apelor subterane, creșterea riscului de exces de umiditate în zonele învecinate, nerespectarea părții de operare a CHN (erori umane, tehnice).

Datele au fost comunicate pe 14 septembrie 2021, într-o vizită de presă, organizată la Naslavcea, cel mai afectat sector al Nistrului.

Proiectul „Studiul impactului social și de mediu al Complexului Hidroenergetic Dnestrovsc” va oferi asistență autorităților Republicii Moldova în procesul de negocieri cu partea ucraineană privind exploatarea în comun a râului Nistru.

Complexul hidroenergetic nistrean a început să fie construit de către Ucraina în 1973 și prima unitate de producere a energiei hidroenergetice a fost lansată în 1983, urmată de cea de-a doua în 2002 și Centrala hidroelectrică prin pompare – în 2013.

Două vinării locale nu mai au bătaie de cap cu resturile vegetale și alimentare

Resturile de viță de vie, dar și alte deșeuri formate în urma producției de vin la vinăria „Novak” din satul Tartaul, raionul Cantemir, vor fi transformate în brichete, care vor fi folosite pentru centrala termică a companiei. Totul datorită echipamentului pentru zdrobirea și brichetarea deșeurilor din biomasă, instalate la vinărie în cadrul proiectului „Obținerea profitului din deșeurile de vin: oportunități pentru industria vinului în Moldova”.

Proprietarii vinăriei „Novak” sunt primii beneficiari ai proiectului implementat de Universitatea Agrotehnica a Republicii Cehe, în parteneriat cu Alianța pentru Eficiența Energetică și Regenerabile (AEER), cu sprijinul financiar al PNUD, în cadrul programului „Challenge Fund”.

Specialiștii cehi au mers la vinărie și au asamblat echipamentul, l-au pus în funcțiune și au instruit lucrătorii. Astfel, în viitor, biomasa produsă pe podgorii va fi utilizată la centrala termică a vinăriei, economisind banii care mergeau pentru cumpărarea lemnului de foc și a cărbunelui.

Biogaz obținut din deșeuri alimentare

Un alt beneficiar al proiectului este „Casa vinicolă Luca” din or. Cricova, unde urmează a fi instalată o centrală de biogaz, care va lucra pe baza deșeurilor alimentare și a altor deșeuri organice produse de vinărie și restaurantul acesteia. Biogazul obținut va fi folosit ulterior pentru aragaz sau pentru funcționarea încălzitoarelor pe gaz. Astfel, va fi redusă la zero necesitatea arderii deșeurilor vegetale, practică interzisă prin lege și pedepsită cu amenzi usturătoare.

Pentru promovarea utilizării tehnologiilor inovatoare în procesul de gestionare a deșeurilor din activitatea vitivinicolă vor fi organizate vizite de studiu pentru studenți și elevi. Aceștia vor urmări întregul proces de transformare a deșeurilor vegetale în brichete sau biogaz, având posibilitatea să producă singuri brichete.

Cele două vinării vor servi drept exemplu pentru dezvoltarea și implementarea în continuare a proiectelor similare pe teritoriul Republicii Moldova.

Precizăm că în cadrul proiectului „Obținerea profitului din deșeurile de vin: oportunități pentru industria vinului în Moldova” a fost studiat procesul de gestionare a deșeurilor în rândul producătorilor de vin din RM. Un sondaj în rândul producătorilor de vin din Moldova a arătat că, în prezent, fie nu există deloc procesarea deșeurilor de vinificație, fie doar în mod foarte limitat. Însă deșeurile organice provenite din producția de vin se formează continuu și au un mare potențial pentru producția de energie.

Respondenții anchetei, au menționat că, de obicei, deșeurile sunt lăsate pe șantier fără a fi utilizate. Acest lucru poate cauza efecte asupra mediului, atunci când deșeurile mixte umede încep să se descompună și emit gaze cu efect de seră în atmosferă.

Sute de mii de kilograme de deșeuri

Vinificația este o ramură importantă a economiei moldovenești, podgoriile ocupă o suprafață totală de 150 mii ha, acoperind 3,8 la sută din teritoriu și 7 la sută din suprafața arabilă a țării.

În cazul unui producător de vinuri de talie medie cu o podgorie de 250 de hectare, se recoltează anual aproximativ 2.500-3.000 de tone de struguri pe sezon, care generează aproximativ 100 000 kg de deșeuri uscate (corzi și alte părți tăiate) și peste 100.000 kg de deșeuri mixte (lăstari crescuți și alte deșeuri) pe sezon.

Victor Cotruță: ultima călătorie

În anul 1998, în timpul dezbaterilor aprinse între ecologiști, primul ministru al mediului Arcadie Capcelea a adus un tânăr savant și lector la comisia parlamentară, prezentându-l și spunându-ne cu zâmbetul său diplomatic: „E omul cel mai bun pentru REC-Moldova. Prinde din zbor științele noi. În câteva luni va deveni un ecologist de frunte”. Profeția lui Arcadie Capcelea s-a adeverit.

După 23 de ani în slujba verdelui matern, în clipele când dangătele de clopot sună a adio, răsfoim cu nostalgie filele ultimului sfert de veac din viața, atât de brusc curmată, a colegului nostru, și confirmăm pentru istorie: „Victor Cotruță a fost un ecologist de frunte din stânga Prutului, din întregul spațiu românesc și din Europa”. Nu e nici un pic de avans într-o clipă dureroasă de despărțire. Oricine va încerca să scrie istoricul ecologismului basarabean, după confruntările impresionante ale „verzilor” cu minciuna oficială și extraordinarele campanii de presă, sub flamura ecologiei, ale săptămânalului „Literatura și Arta” și, din 1990, ale revistei naționale „NATURA”, va ajunge, inevitabil, la REC-Moldova. Iar REC-Moldova a fost identificat, de la începuturi, cu Victor Cotruță, pe când el considerându-l copilul său de suflet.

Mulți au uitat, dar sub privirea vizionară a lui Arcadie Capcelea și agerimea minții lui Victor Cotruță, REC-Moldova a influențat decisiv apariția mai multor organizații de mediu și constituirea unei comunități moderne, neguvernamentale de mediu. A susținut apariția cărților de educație ecologică, a sprijinit zeci de proiecte în localitățile rurale, a încurajat efectuarea studiilor legate de protecția ecosistemelor. A fost un prieten adevărat al revistei „NATURA” și a postului de radio „Eco-FM”.

Dincolo de insignifiantele scurtcircuite de serviciu, Victor Cotruță a știut să cultive dragostea de natură multor organizații din teritoriu, a adus specialiști buni la REC-Moldova și le-a deschis drumul spre ecologie, spre instituțiile de stat și europene. E suficient să pomenesc numele actualului ministru al mediului Iuliana Cantaragiu și a vice-președintelui Comisiei parlamentare de profil, Ina Coșeru, ambele „crescute” sub cupola încăpătoare a REC-Moldova.

Anul 2005. În redacția revistei NATURA. Victor Cotruță (primul din stânga) împreună cu Grigore Vieru și Alecu Reniță

Victor Cotruță a fost un om căruia i-a plăcut nespus de mult viața. Avea o capacitate impresionantă de a se bucura de fiecare zi trăită, știa, ca nimeni altul, să adune plăceri din lucruri mărunte, la prima vedere. Avea jăratec la tălpi și adeseori, încercam să-i dau de urmă, pe diferite meridiane și continente. Când îl căutam „și pe Lună”, apărea nevinovat la serviciu și râdea molipsitor de neliniștile noastre. Poate că e singurul ecologist pe care nu l-am văzut niciodată trist sau bătut de gânduri. Peste tot avea cunoscuți, colegi sau prieteni. Rar oraș sau capitală, în care să ajungem împreună și să nu ne viziteze cineva din amicii lui. La Bruxelles, la Tbilisi sau la Kiev se ducea ca acasă. Iar România, pentru el, era casa părintească, satul natal, oamenii dragi. De câteva ori, la înălțimea de 11 mii de metri, în avion, mă întreba sincer: „Hai spune, că tu știi, în ce an facem Unirea?”

Iată, încă un frate de-al nostru pleacă spre tărâmuri necunoscute, fără să fi prins ziua și anul reîntregirii, fără să-și fi văzut Idealul împlinit.

Dangătele de clopot nu au culoare. Ele îmi spun, în alb și negru, că prietenul meu și al ecologiștilor, prietenul verdelui matern, privește în adâncimea cerului de septembrie, vede stolurile de păsări călătoare și le roagă să vâslească aerul mai încet, le roagă să se mai rotească măcar încă două-trei zile deasupra Moldovei natale, ca mai apoi, să-și înalțe sufletul până la ele și să pornească spre alte zări, în ultima sa călătorie, în călătoria fără de întoarcere.

Zbor lin, Victor Cotruță!

Alecu RENIȚĂ

Omul faptelor frumoase

A plecat în lumea celor drepți un om cu literă mare, plin de viață și iubitor de familie, copii, nepoți și tot ce era frumos.

Domnul Victor Cotruță a fost un bun prieten al raionului Fălești și al societății civile, care a contribuit la dezvoltarea unei infrastructuri moderne în domeniul gestionării deșeurilor municipale din or. Fălești, a contribuit la construcția primei Stații de sortare a deșeurilor, dezvoltarea societății civile, atât în Republica Moldova, cât și în raionul Fălești.

Va rămâne în amintirea noastră ca un profesionist, un om onest și bun la inimă, cu multa inițiativă și dedicație pentru protecția mediului și educarea tinerii generații.

Ne pare foarte rău că a plecat așa devreme și suntem convinși că ar mai fi făcut încă multe lucruri frumoase și utile pentru țară și un mediu curat.

Drum bun spre ceruri, dragă prieten și coleg! *Vitalie CIMPOIEȘ*

Prietenul Naturii

Comunitatea de mediu a rămas mai săracă odată cu plecarea la cele veșnice a bunului coleg Victor Cotruță.

Numele lui Victor Cotruță îl asociez cu perioada de glorie a REC-Moldova, cu Forumul ONG-urilor de mediu, pe care l-a organizat cu sute de participanți, mulți ani la rând, cu sprijinul pentru organizațiile mici din teritoriu, cu programul „SOS Râurile Mici”, cu proiecte frumoase în diferite localități privind managementul deșeurilor și agricultura durabilă, cu valorile europene de mediu pe care le-a promovat.

Era plin de omenie, optimist, mereu activ, deschis spre comunicare și săritor la nevoie.

Dumnezeu să-l ierte, sincere condoleanțe îndureratei familii.

Lilia CURCHI

Chişinăul şi spațiile verzi

Anual, Biroul Național de Statistică publică date despre suprafața spațiilor verzi în municipiul Chișinău. Deși cifrele oficiale desenează o imagine relativ optimistă, activiștii și experții consideră că spațiile verzi din Chișinău se reduc din cauza construcțiilor care apar la tot pasul, a defrișărilor haotice și a lipsei unor prevederi care ar asigura un minim de spațiu verde pe lângă blocurile de locuit. Autoritățile locale rămân mult în urmă la capitolul inventariere a spațiilor verzi, însă măsura este necesară pentru protejarea și valorificarea acestora.

Sunt câteva dintre reflecțiile pe care *Asociația Primăria Mea le-a inserat într-un recent studiu care ilustrează situația spațiilor verzi din municipiul Chișinău, întocmit pe baza datelor oficiale furnizate de instituțiile statului. Revista Natura vă oferă un rezumat al acestui material. Textul integral și original poate fi citit pe site-ul www.date.primariamea.md/spatii-verzi/.*

Ce este un spațiu verde?

Conform Legii Nr.591-XIV din 23.09.99 cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale, există câteva tipuri de spațiu verde:

- parc (suprafață peste 20 de hectare, oferă posibilități de sport, jocuri, spectacole, într-un cadru vegetal bogat și variat).
- pădure-parc (spațiu amenajat pentru odihnă și agrement, poate avea teren de camping)
- grădină (suprafață între 3-20 de hectare, oferă spațiu de odihnă și recreere a locuitorilor din împrejurimi și are arbori, arbuști, flori și gazon).
- scuar (până la 3 hectare, este amplasat între străzi și are funcție de odihnă și de înlesnire a circulației pietonilor).
- spațiu verde din cuprinsul arterelor de circulație (arbori și fâșii de vegetație cu lățime diferită).

Mai este verde Chișinăul?

Cu ceva timp în urmă, sintagma de „cel mai verde oraș" era adevărată în cazul Chișinăului. Comparativ cu multe orașe europene, chiar și astăzi încă mai avem acces rezonabil la spații verzi. Însă acest lucru nu este meritul autorităților din prezent, ci mai degrabă planificării sovietice. Normele de construcție din acele timpuri puneau accentul pe integrarea în peisajul existent și protejarea mediului înconjurător. De exemplu, micro-raioanele se construiau în zone de periferie și erau izolate prin spații verzi, iar blocurile erau aliniate astfel încât să privească în interior spre o zonă verde. Orașul sovietic era în mare parte de tip pietonal, unde oamenii aveau acces imediat la infrastructura socială, culturală și cea verde.

În prezent, multe indicii arată că orașul Chișinău nu mai este atât de verde cum era odinioară. Conform datelor oficiale furnizate de Biroul Național de Statistică (BNS), în anul 2018 fiecare locuitor al orașului Chișinău avea acces la 52,6 m² de spațiu verde, iar în municipiul Chișinău - 58,6 m² pătrați de spațiu verde per cap de locuitor. Situația în suburbii varia: în Vadul lui Vodă sunt peste 1000 m² per locuitor, pe când Durlești este sub minimul recomandat de OMS, cu doar 8,4 m².

Cât spațiu verde avem de fapt?

Deși datele oficiale arată că situația spațiilor verzi în capitală este bună, activiștii și experții de mediu susțin că acestea se diminuează. În 2017, Mișcarea Ecologistă Urbană a declarat că în ultimii 25 de ani, suprafețele verzi din Chișinău s-au redus cu circa o mie de hectare. Tot ei au făcut un studiu care arată că din partea veche a orașului au fost defrișați circa 50% din copacii de pe marginea străzilor, iar în locul lor s-au amenajat spații de parcare.

În anul 2020, Banca Europeană de Reconstrucție și Dezvoltare a publicat documentul „Chișinău, Oraș Verde. Planificare Strategică", care a reflectat datele primite de la BNS, indicând o suprafață constantă de 29,7% de spațiu verde. Totuși, autorii au menționat despre pierderea spațiilor verzi din ultimii ani datorită construcțiilor din oraș. „*Dat fiind că reglementarea spațiilor verzi este slabă, deteriorarea rapidă a acestora și dispariția lor trebuie marcată ca una dintre problemele orașului Chișinău. Mai mult, spațiile verzi existente sunt rareori întreținute și utilizate la nivelul întregului lor potențial*" au declarat autorii studiului.

O cauză a confuziei legate de suprafața spațiilor verzi este și lipsa inventarierii acestora. În campania electorală, candidatul Ion Ceban promitea că în termen de 6 luni va inventaria în totalitate proprietatea municipală pentru clasificarea tuturor zonelor verzi ale orașului, precum și crearea registrului electronic al tuturor parcurilor și spațiilor verzi. Pe data de 10 iunie 2020 Consiliul Municipal a adoptat o decizie care stabilea că protejarea și dezvoltarea spațiilor verzi va deveni „o prioritate pentru primărie". Conform deciziei, viceprimarul de ramură urma să vină în termen de 45 zile cu un plan de acțiuni privind „inventarierea, formarea (stabilirea și ajustarea hotarelor), înregistrarea, evidența, folosirea spațiilor verzi ale mun. Chișinău, organizarea cadastrului spațiilor verzi, extinderea spațiilor verzi pe fiecare categorie de spații verzi". Din păcate, planul nu este disponibil publicului nici până azi și nu se cunoaște dacă este finalizat.

Din păcate, lipsa de transparență a autorităților locale adâncește confuzia legată de suprafața reală a spațiilor verzi din municipiul Chișinău. În mod normal, această informație ar trebui actualizată constant, iar locuitorii să aibă acces liber la ea. În funcție de aceste date, trebuie implementate o serie de măsuri ce țin de promovarea și protejarea spațiilor verzi. De exemplu, raportul BERD recomandă ca măsură „includerea obligativității de dezvoltare a zonelor verzi pe proprietatea privată și pe spațiul public adiacent, în cadrul autorizațiilor de construcție pentru clădiri".

De ce sunt importante spațiile verzi?

Spațiile verzi fac orașul mai confortabil, mai sănătos și mai estetic. Ele oferă umbră și răcoare, reduc efectele ploilor torențiale prin îmbunătățirea retenției apei, mențin și protejează biodiversitatea urbană, oferă spațiu de joacă, sport și socializare și asigură starea de bine a locuitorilor. De exemplu, într-o zi caniculară, o stradă cu copaci va fi cu 11-25grade mai răcoroasă decât zonele neacoperite de copaci. De asemenea, arborii din jurul clădirilor reduc necesitatea de aer condiționat cu 30% și pot economisi 20-50% din energia folosită pentru încălzire. Totodată, arborii de pe marginea drumului reduc poluarea din interiorul caselor cu mai mult de 50%, dacă luăm în calcul faptul că un copac poate absorbi până la 150 de kilograme de dioxid de carbon pe an (datele pot varia în funcție de vârsta și specia arborelui, zona de amplasare, nutrienții din pământ și alți factori esențiali).

Pentru locuitorii orașelor, spațiile verzi oferă spațiu de socializare, activitate și odihnă. Accesul la natură îmbunătățește somnul, reduce stresul și emoțiile negative, stimulează diferite aspecte ale gândirii, inclusiv atenția, memoria și creativitatea.

În pofida dovezilor evidente a beneficiilor spațiilor verzi, acestea sunt amenințate în multe părți ale lumii – densificarea orașelor conduce la înlăturarea sau degradarea acestora. Presiunea asupra spațiilor verzi vine și din cauza valorii economice a pământului, care poate fi folosit în scopuri comerciale, industriale sau rezidențiale, pe când întreținerea spațiilor verzi este destul de costisitoare. În multe părți, accesul la spații verzi creează și inegalitate socială. Prețurile la apartamente sunt mai mari în apropierea de acestea, iar costurile în creștere „alungă" populația mai săracă în zone fără suprafețe verzi. Organizația Mondială a Sănătății recomandă ca fiecare persoană să aibă acces la minimum 9 m² de spațiu verde, deși ideal ar fi peste 50 de m².

Stanislav DUDUCIUC

Grangurul

Grangurul, o „captură" rară pentru fotografii de natură

Adolescenții se apropie de Natură

Obișnuim să credem că în ziua de azi toți tinerii stau lipiți de ecrane și nu-și savurează copilăria în sânul naturii, așa cum făceau părinții lor. Deși e adevărat că generația tânără are la dispoziție multe surse de divertisment, totuși adolescenții nu neglijează Natura. Am întrebat câțiva copii despre cum au ajuns să învețe despre păsările sălbatice de la o vârstă fragedă și ce pot transmite semenilor de aceeași vârstă.

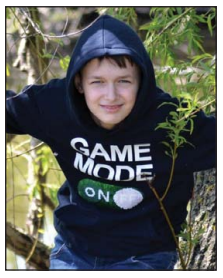

Paul Lomaca, 12 ani, or. Chișinău: „Mi-a plăcut mereu să observ mamifere, păsări, crustacee, tot felul de viețuitoare de acest fel. Dar au început să mă intereseze păsările atunci când părinții mei au început să meargă în expediții. După ce am văzut unele specii, am înțeles cât de frumos este acest hobby și a început să-mi placă. Păsările mă fascinează mereu prin mărimile și penajul lor, dar cel mai tare mă impresionează abilitatea lor unică de a zbura. Vreau să le transmit copiilor de vârsta mea să lase lumea virtuală și să pășească spre cea reală, și să lase deoparte tehnologia pentru a admira această lume frumoasă, impresionantă și magnifică."

Lucian Durnea, 12 ani, s. Porumbeni, r. Criuleni: „Din copilărie am avut o pasiune față de animale la general, însă mai apoi am descoperit că îmi plac și păsările. Mă impresionează faptul că ele toată viața sunt libere, și mi-aș dori și eu să zbor ca ele. Cu unchiul meu, care e pasionat de păsări, merg deseori în plimbări și observ o varietate largă de specii, de care până atunci nu aveam nicio idee că existau. Tinerilor de vârsta mea le recomand să dea o șansă la orice, să descopere ce le place cu adevărat, inclusiv și studierea păsărilor; să protejeze mediul înconjurător și natura. Eu cred că Natura trebuie păstrată, zeci de specii dispar în fiecare zi, iar populațiile lor evoluează în descreștere."

Vlad Zelinschi, 14 ani, or. Chișinău: „Prima mea amintire legată de îndrăgirea păsărilor este papagalul meu, Rico, pe care l-am primit acum 5 ani. Ulterior, mama mi-a propus să particip la evenimentul Zilei Internaționale a Păsărilor, unde am descoperit cât de interesante și diverse sunt păsările. Ele îmi plac deoarece sunt răspândite peste tot, le vezi și auzi pe tot parcursul zilei, ne scapă de insecte. Pe tinerii de vârsta mea îi sfătui să găsească hobby-uri care le plac și sunt benefice pentru dezvoltarea lor."

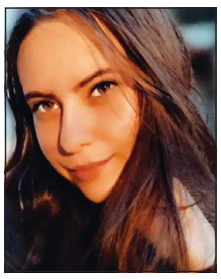

Adriana Rață, 17 ani, s. Sipoteni, r. Călărași: „Nu am crezut niciodată că voi îndrăgi atât de mult natura, în special păsările. Era începutul lunii septembrie, primele săptămâni în care am păsit treapta liceală, când am văzut un sticlete (*Carduelis carduelis*). Inițial nu știam ce este, dar m-am informat și ulterior s-a declanșat dorința de a studia tot mai mult. Pentru mine, păsările sunt o modalitate de a interacționa cu natura și mediul. Studierea acestora mă ajută la menținerea memoriei, atenției, la dezvoltarea capacității de observare și, nu în ultimul rând, mă relaxează. Aș recomanda tinerilor de vârsta mea să pună accent mai mult pe activitățile care îi detașează de gadgeturi și lumea virtuală. O ieșire în sânul naturii are efecte pozitive multiple asupra omului, în special asupra tânărului în devenire. Îndemn copiii, viitoarele personalități, să studieze și să protejeze mediul natural, pentru ca relația om-natură să persiste și să evolueze în continuare."

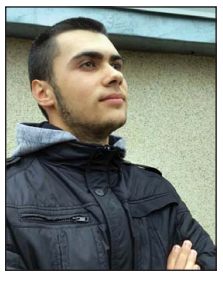

Mihai Ghilan, 17 ani, or. Căușeni: „De mic copil sunt uluit de frumusețile pe care natura ni le poate oferi. Încă din clasele primare doream să fiu zoolog, aveam multe enciclopedii despre animale și în general despre mediul înconjurător. Însă pasiunea pentru păsări o am doar de câteva luni. O simplă lișiță și câțiva fazani pe care îi vedeam des lângă un lac din apropiere mi-au trezit un interes și o curiozitate ca nimic altceva. Pot afirma cu certitudine că nu doar păsările sunt atractive pentru mine: mamiferele mereu au avut un loc special în inima mea și mereu o să mă bucur dacă o să văd o veveriță sau o căprioară în pădurea din apropiere. Personal consider că adolescenții și copiii din prezent sunt prea atașați de tehnologie și dezlipiți de realitate. Mulți dintre ei nu știu ce vietăți locuiesc în grădina, lacul sau pădurea de alături. Pentru mine e trist să văd că nu tuturor le pasă de natură. Trebuie să fim mai păsători, căci dacă nu vom fi noi, cine altcineva?"

Silvia URSUL

Mobilul şi cop(ch)ilul între restart şi end

Silvia STRĂTILĂ

La problemele școlii de azi s-a mai adăugat una – cea legată de tehnologia digitală. Mulți însă nu o văd ca o problemă. Dacă progresul societății, mă refer la apariția noilor tehnologii - internetul, site-urile de socializare, folosirea până la epuizare a diferitelor gadgeturi etc. – nu ar aduce și regres, atunci homo novus (lat. omul nou) l-ar saluta bărbătește pe novus civis (noul cetățean), iar Cicero ar avea descendenți în secolul al XXI-lea. Și în educație, ca și în orice domeniu, au fost mereu probleme, important este că la ele s-au găsit soluții. Ceea ce se întâmplă astăzi în rândul tinerilor, a căror viață, viitor, intelect, creștere, valori etc. stau pe umerii școlii, nu doar a părinților, asumare conștientă și responsabilă pe care o dețin acești doi comunitari sociali, este un flagel, nu doar o problemă. Și această plagă este, din păcate, planetară. În sala de clasă, în aule, vocea profesorului nu mai este o piedică pentru elevi, studenți, masteranzi ca să le distragă atenția de la ecranul mobilului pe care îl au în față. Tabloul acesta îl vezi oriunde: pe stradă, în transport, în așteptarea unei cozi la ceva, pe plajă, chiar la ședințe colective, mai ales că acum ele se fac în online.

Pentru cei care n-au tangențe cu școala, dar au simțul realității și le pasă ce se va alege din generația IT-istă, dar și pentru părinți, profesori, acest subiect – dependența digitală – nu mai este tabu, ci unul dureros, alarmant căruia nu i s-a găsit rezolvare, din contra, se pare că asemenea unei corăbii naufragiază, iar cei de pe mal, neputincioși, stau cu camera mobilului deschisă și filmează sau fotografiază frenetic. Reacția să scoți mobilul când vezi ceva senzațional, pentru a face o știre sau pur și simplu a posta o imagine sline sau undergound pe un site de socializare, a devenit un gest firesc și adună mulți admiratori.

Există foarte puțini cercetători și autori care își dau seama de pericolul utilizării tehnologiilor digitale, ca cercetările, statisticile, articolele, cărțile lor, privind daunele neurologice și efectele dezastruoase în urma folosirii în exces ale device-urilor, să fie cunoscute și înțelese pe plan social. În schimb, businessul cu noile platforme virtuale nu are nicio piedică. Și asta vine de la o vârstă prea timpurie când mama fără a recurge la o simplă comunicare firească cu odrasla, ca să-și liniștească copilul, îi pune în față un dispozitiv, iar acesta devine cuminte și atent la ecranul mobilului cu fel de fel de jocuri în față, care substituie vorba sau vocea caldă a mamei, învățătura ei, dialogul firesc matern. Observ, din ce în ce mai mult, mame cu telefonul la ureche, împingând un cărucior cu un copil, iar acesta privește absent sau nedumerit la trecătorii din față. La școală, imediat cum sunetul anunță pauza, elevii, mai mari sau mai mici, scot grăbiți mobilul și navighează fel de fel de fotografii, filmulețe, le comentează – toate astea le fac într-o libertate deplină, pentru că nimeni nu-i contrazice, iar ei cred că opiniile lor nu au contraargumente. Așa cresc tinerii și devin încrezuți în opiniile lor, lipsite de lecturi serioase, neîncadrate într-un feedback cu adulții, dar mai ales cu mentorii, iar alocuțiunile lor sunt sterile, fără fond, nedocumentate, provenite dintr-o singură sursă – Google.

De la o extremă la alta, de când trăim criza pandemică și sistemul de învățământ a trecut în online, chiar școala încurajează tehnologia digitală. De fapt, întreaga societate cu efectele și cerințele ei de integrare încurajează adicția, adică plăcerea și dependența de a trăi și munci într-o realitate virtuală. Astăzi dacă nu cunoști bine calculatorul și câteva limbi străine te simți exclus din societate, pentru că de ele depinde aproape orice job. Prin urmare, toți – adulți sau tineri – suntem prinși și aici rămânem, într-un restart și end infinite.

Cercetătoarea Adina Baciu de la Institutul de Antrologie al Academiei Române, medic și antropolog, în cartea sa „Adicția digitală (boală a societății postmoderne)" trasează în mod direct, documentat și echilibrat că societatea devine dependentă de utilizarea tehnologiei digitale, iar daunele neurologice au efecte dezastruoase. E un pericol nevăzut, spune cercetătoarea, e o adicție fără vârstă și dacă (mai) putem s-o atenuăm, e bine să creștem, cel puțin, gradul de conștientizare ca să mai salvăm ceva.

Maxima lunii

Sapere aude

(lat. „Îndrăznește să știi")

tradusă uneori și ca „Îndrăznește să gândești". Este întâlnită în opera lui Kant sau Horațiu ca îndemn la cunoaștere.

Toți muncim mult, doar că responsabilitățile unora sunt mai mari

Există astăzi instituții de învățământ, unde tinerii, încă adolescenți fiind, învață diferite specialități, care concurează cu cele mai solicitate școli din toată lumea. Aici „ai noștri tineri" au toate oportunitățile să se dezvolte intelectual, să capete o meserie, să rămână cu o cultură generală pentru viitor și să fie pregătiți pentru un zbor lung și sigur în viață. În trecutul sovietic, la noi, aceste instituții, solicitate de foarte mulți tineri, se numeau *tehnicumuri*. Cuvântul „tehnicum" nu există în dicționar așa cum astăzi de acest termen își mai amintesc doar absolvenții instituției de atunci, dar în virtutea împrejurărilor ei se întorc cu drag, trecând astăzi pragul vreunui colegiu. Acestea, în mare parte, au devenit colegii, centre de excelență, adică instituții de învățământ mediu de specialitate, subordonate Ministerului Educației, ajutate și încurajate să funcționeze „ca afară". Sunt bine dotate, multe din ele renovate, cu toate cele necesare învățării unei meserii. În această rețea de învățământ mediu se încadrează și Colegiul Politehnic din Bălți al cărui director este Ion Lisnic, funcție ce a câștigat-o prin concurs în 2019, un manager cu simțul realității și al responsabilității. Cu echipa sa, Stela Stah și Gabriela Glavan, directori adjuncți pentru instruire și educație, Liudmila Craițman, director adjunct pentru practică și producere, Olga Balanici, șefă de secție pe sectorul didactic, și cu o armată de 82 de profesori, reușește să mențină colegiul la un nivel înalt din toate punctele de vedere – dotarea școlii, relațiile umane, însușirea de către tineri a specialităților, acoperirea cu personal didactic etc. Acestea sunt și argumente convingătoare că în colegiu învață 1200 de studenți. Aici absolvenții gimnaziilor au posibilitate să-și aleagă următoarele specialități: calculatoare, rețele de calculatoare, automatizarea proceselor tehnologice, metrologie și certificarea conformității, tehnologia construcțiilor de mașini, electromecanica, aparate radioelectrice de uz casnic.

Solicitat de tineri din toată republica, la Colegiul Politehnic din Bălți vin să învețe mulți din cei chemați să exploreze domeniul ales, dar catedrele de specialitate, desemnate pentru științele reale, într-o conexiune cu cele socio-umane, le permit acestora să devină viitori specialiști calificați cu o cultură generală de excepție. Astfel viitorii ingineri au un program educativ bogat și valoros, implicați fiind în diverse activități sau concursuri, traininguri sau programe de cercetare europene etc. Educația pentru artă și pentru valori viitorilor ingineri le este cultivată de profesorii de la disciplinele umaniste – o echipă de pedagogi bine pregătiți într-o formulă reușită cu un decan de vârstă excepțional în pedagogie – prof. Ana Grabazei. Toate aceste ocupații ale studenților de la politehnică sunt viața de zi cu zi, ajutați fiind de oportunitățile pe care le oferă colegiul: blocurile de studii cu săli de clasă și cabinete, laboratoare înzestrate cu utilaj tehnic, bibliotecă și sală de lectură, ateliere pentru instruirea de specialitate, sală de sport și stadion, sală de festivități, instruiți de profesori cu o pregătire și experiență de excepție. Ghidați de cadre didactice, în care managerul lor își pune toată încrederea, susținându-i sau promovându-le intențiile și inițiativele în desfășurarea proiectelor, multe din ele încadrate în arealul internațional, profesorii de biologie Natalia Postolache, Inga Timciuc și Anastasia Țap au reușit să planteze pe teritoriul colegiului 60 de pomi.

Absolvenții colegiului, în zborul lor spre o instituție de învățământ superior (mulți din ei se îndreaptă spre Universitatea Tehnică), lasă prin cuvântul lor un laudatio profesorilor și colegiului pagini de istorie magistrală.

Unii absolvenți au revenit la colegiu în calitate de profesori: Galina Tofan, Anastasia Țap, Inga Timciuc, Vasile Lupescu, Natalia Pelevaniuc, Sergiu Iațimirschi, Serghei Zabulica, Gheorghe Siminițchi.

Traseul victorios în viață al tinerilor care aleg să învețe în acest colegiu se datorează bineînțeles cadrelor didactice, dăruind mult din tainele meseriei de viitor. Însuși directorul Ion Lisnic, absolvent al Universității Tehnice, specialist în Tehnologia construcțiilor de masini, predă mai multe discipline de specialitate. În colegiu se păstrează tradiția dinastică a profesiei prin familia Madan: Natalia, Alexandru și Andrei, ceea ce astăzi este mai mult decât un merit al familiei sociale.

Colectivul de pedagogi are și un doctor în științe pedagogice, Iraida Braduleac, iar prof. Olga Balanici este doctorandă la Institutul de Științe ale Educației.

Performanțele academice remarcabile ale absolvenților, multitudinea de diplome și mențiuni ale studenților și cadrelor didactice din instituție, reușitele obținute la disciplinele de cultură generală, invențiile și creativitatea – două valențe caracteristice tehnicianului – afirmă pe deplin gândul lui L. Blaga că acesta „desființează basmul din viața noastră numai în măsura în care tehnica este basmul realizat". Aforismul blagian este de fapt sloganul ce stă la intrare, semn că tinerii studioși ai colegiului îl au ca model în școală și în viață.

Un viitor campion

Va investi în zâmbetul oamenilor

Încă din copilărie voia să devină medic. În adolescență și-a analizat bine hotărârea dacă nu cumva aceasta e un joc al gândului și al dorințelor sau poate niște ambiții puerile. Dacă pentru unii a fi doctor este un trend al secolului în care trăim, lui Sergiu Beliniuc medicina i-a făcut mereu cu ochiul să se apropie cu încredere de treptele ei și să le urce singur, zi de zi, fără a fi împins de la spate.

Cu mama Aliona, cadru medical, jurând pe Hipocrates că va avea în grija sa sănătatea și viața oamenilor în mod necondiționat, și tata Sergiu, un om al legii, dar care nu și-a mai văzut copilul născut, Sergiu Beliniuc, azi student la USMF „Nicolae Testemițanu", Facultatea de Stomatologie, își dorește ca în virtutea profesiei, hotărât să o urmeze, să recupereze bucuriile familiei sale. Va purta cu mândrie și demnitate numele tatălui său, iar legile părintelui spiritual Hipocrates le va apăra investind în zâmbetul sănătos al pacienților.

Sergiu Beliniuc este unul din cei mai buni studenți cu media, pe care în toți cei patru ani de studii nu a coborât-o mai jos de 9. Altitudinea performanței, câștigată prin muncă, vine dintr-o deprindere încă din copilărie, când ochiul al treilea al mamei îl veghea ca nu cumva să-i scape vreo literă nescrisă sau vreo temă neînsușită. A absolvit Liceul Teoretic „Alecu Russo" din satul Sângereii Noi, raionul Sângerei, iar cele mai exigente profesoare au fost mama și bunica Eugenia: cu prima a învățat morala poveștilor crengiene, când, ca orice copil, imita universalitatea copilăriei personajului, iar bunica i-a călit caracterul, subscriind la codul bunelor maniere, ca să înțeleagă că un viitor medic trebuie să fie exigent cu sine.

Adolescența i-a marcat-o în cele mai frumoase culori și lumini doctorul Ion Albot, chirurg stomatolog de la Clinica AlboDent din Bălți. Acolo a cochetat cu primele intuiții, dorințe și impresii cum s-ar vedea pe sine în costum chirurgical cu o freză în mână. Dar cele dintâi lecții de chirurgie maxilo-faciale, apucând cu mișcări tremurânde un fiziodispenser sau o carpulă cu substanță anestezică, cu fruntea scăldată în broboane de sudoare, cu o atenție uriașă în fața pacientului le-a luat de la profesoara de chirurgie Gabriela Motelica, asistent universitar de la Catedra de Chirurgie oro-maxilo-facială și implantologie orală „Arsenie Guțan", USMF „Nicolae Testemițanu". Îndrumarea și încurajarea, poate uneori insistente, ale doamnei doctor că la potențialul intelectual pe care Dumnezeu i le-a dăruit cu carul, dar și har, i-au dat și mai multe motive să creadă că înălțimea unui doctor stă în muncă și pricepere. Acum Sergiu Beliniuc nu mai are vreo îndoială că puterea unui medic pleacă de la o teorie bună, învățată la timp – în școală și la facultate. Toate acestea le urmează cu o conștiință de neimaginat.

Instruirea în online nu i-a dat multe palme, din contră, l-a pus și mai mult pe carte. Îi place să studieze, fără să declare că este cel mai bun, după cum l-a remarcat și Gabriela Motelica. Încurajat de dna doctor cu o metaforă care i se potrivește, „micul geniu", datorită unor abilități precoce, unui limbaj medical deja format, voinței să cunoască și să le știe, Sergiu Beliniuc răsplătește munca părinților, Alexandru și Aliona, care își doresc ca efortul lor de acum să fie realizarea în viață a fiului lor. Este critic cu sine și prea modest să-și privească des coada de păun, care și așa e frumoasă. Își pregătește aripile pentru finalizarea studiilor și pentru un rezidențiat în România sau în altă țară.

Sergiu Beliniuc

Pe semenii lui îi vrea mai determinați să fie buni și cu atitudine în munca lor, cu atât mai mult că au multe oportunități de afirmare. Încrederea și realizarea ca medic le va câștiga prin cercetare, studiere și muncă – titanică – ar adăuga cei care îl cunosc și ar subscrie că un campionat în medicină se câștigă prin ceea ce faci.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

Vetrele noastre strămoșești

Cucoara

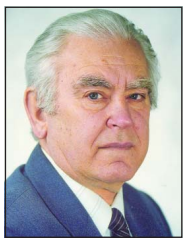

prof. Anatol EREMIA

Sat, reședință de comună în raionul Cahul. Este situat la nord de orașul Cahul. Datat documentar cu anul 1856. Coordonate geografice: 46°03'05" lat. N, 28°10'07" long. E. Altitudinea localității față de nivelul mării – 75 m. Suprafața satului – 0,80 km², cu perimetrul de 5,48 km. Teritoriul comunei are suprafața de aproximativ 27 km². Populația – 1203 loc. (2004), 1263 loc. (2020). Structura etnică (2004): 91,69% români, 3,32% ucraineni, 2,49% bulgari, 2,04% ruși, 0,50% găgăuzi. Biserica *Sfântul Ierarh Nicolae* (1845). Din componența comunei face parte și satul Chircani. Distanțe: 18 km până la Cahul, 155 km până la Chișinău. Stație de cale ferată la Cahul (18 km).

Cadrul geografic. Localitatea este situată în nord-vestul Câmpiei Cahulului, de stânga văii râului Prut. Se învecinează cu satele Chircani, Larga Veche, Larga Nouă, Baurci-Moldoveni și Paicu. Relief de câmpie colinară, cu înălțimi culminante între 150 și 180 metri, cu văi și vâlcele nu prea adânci de-a lungul râurilor și râulețelor, tivite de o parte și de alta cu hârtoape și mici depresiuni înierbate. Vegetație de stepă și silvostepă, cu unele specii de plante acvatice specifice zonelor cu lacuri și bălți de luncă. Câmpurile din preajmă sunt dominate de lanuri de grâne, porumb și floarea soarelui, precum și de întinse plantații de vii și livezi. Lunca Prutului, cu numeroasele sale lacuri, bălți și gârle, bogate în tot felul de soiuri de pește și specii de păsări acvatice, au servit până nu demult drept sursă principală de susținere a potențialului economic al localităților prutene. Însă, odată cu desecarea lacurilor și bălților din lunca Prutului, localnicii, cu părere de rău, au fost lipsiți de această sursă naturală de existență. Au rămas vii încă amintirile pescarilor în vârstă, când în ghețăriile de prin chirhanale zilnic erau depozitate tone și tone de pește, ca mai apoi peștele, proaspăt pus la gheață sau sărat și uscat la soare, să fie încărcat și dus prin sate de câmpie pentru a le varia hrana de fiece zi a plugarilor. Mai mult, carele cu pește ajungeau și în orașele mai îndepărtate, pe la târgurile și iarmaroacele din Lăpușna, Chișinău, Orhei, iar uneori și de dincolo de Prut, până la cele de la Tecuci, Focșani, Vaslui, Iași.

Mențiuni documentare. Primele atestări documentare privind localitatea datează de la mijlocul secolului al XIX-lea, deși satul pare să fie mult mai vechi. Pe o hartă topografică din anul 1856 Cucoara figurează împreună cu satele din vecinătate Baurci, Larga Veche și Paicu. La 1878 satul avea doar 30 de gospodării țărănești și 120 de locuitori. Despre Cucoara, care la începutul secolului al XX-lea făcea parte din jud. Ismail, cunoscutul scriitor și istoric Zamfir Arbore notează în *„Dicționarul geografic al Basarabiei"* (București, 1904): sat așezat în valea Prutului, cu 52 de case și o populație de 390 de locuitori, țărani români; lunca din preajma satului este inundabilă și are multe bălți și lacuri bogate în pește.

Secolul al XX-lea marchează o perioadă destul de favorabilă în istoria satului: 151 de locuitori sunt împroprietăriți cu 696 ha de pământ arabil la reforma agrară din 1918-1924; sporește mereu numărul locuitorilor, de la 518 loc. în 1930 până la 715 loc. în 1937 și 862 loc. în 1970; iau ființă câteva ateliere de industrie casnică și o întreprindere piscicolă; încep să funcționeze o școală elementară și un cămin cultural.

Onomastică. Numele comun al locuitorilor: *cucorean, cucoreană* (*cucoreancă*); *cucoreni, cucorene* (*cucorence*). Denumirea localității a fost determinată la origine de prezența unui lac din preajma satului, căruia sătenii îi ziceau *Lacul Cucoarelor* și *Balta Cucoarelor.* Aceste denumiri încă mai stăruie în amintirea oamenilor din generația în vârstă. Și astăzi uneori mai rotesc deasupra satului perechi de cucoare, aceasta probabil tot dintr-o veche amintire, dintr-un instinct transmis de vieţuitoarele zburătoare de altădată, care își găseau sălășluire în pitoreasca luncă a Prutului.

Termenul *cocor* (reg. *cucor, cucoară*) e folosit în mod obișnuit în limba română, atât în vorbirea curentă, cât și în operele literaturii artistice: *Nu mai sunt pe luncă flori, Văile-s deșarte, Țipă cârduri de cocori, Pribegind departe* (S. Iosif); *Lumina lui april veni pe aripile cocoarelor și rândunelelor, aducând pe meleagurile noastre multe frumuseţe* (M. Sadoveanu). Acest termen a fost folosit ca element lexical la formarea denumirii lacului (*Lacul Cucoarelor*), iar hidronimul, la rândul său, prin reducerea componentului *Lac* și singularizarea determinantului *Cucoare,* a servit ca bază în procesul de nominație a localității respective, formându-se astfel toponimul *Cucoara.*

Nume proprii cu radicalul *cocor (cucor)* se întâlnesc destul de frecvent în onomastica românească istorică și actuală: toponime – *Cocoara* (jud. Ialomița), *Cocoreni, Cucoreni* (sec.XVI), *Cucoara* (sec. XVII); antroponime – *Cocor* pârcălabul (sec. XVI), *Cocoran* pitarul (sec. XVI), *Toader Cocoranul* (sec. XVII), *Ionașcu Cucorea, Toader Cucoreanu* (sec. XVII). Nume proprii de familie frecvente în localitate: *Argint, Arnăut, Beleuță, Boișteanu, Cernicov, Cioroi, Condrea, Costileanu, Cozma, Cristian, Dandeș, Deminencu, Dragomir, Ghileţchi, Grosu, Guglea, Iuzu, Leon, Lodoșanu, Mocanu, Munteanu, Niculiță, Pascal, Pârlicasă, Roman, Sava, Schițanu, Tănase, Todos, Zorilă.* Nume de locuri din hotarul satului: *Barcul, Bălacea, Bălănelul, Bogatu, Budăiul, Bujorul, Cătina, Gârla Lungă, Gâscariul, Gemenea, Gherghina, Lunca, Podișul, Răcariul, Răzășia, Șomuldovu.*

Monumente istorice și naturale. Pe teritoriul comunei Cucoara s-au păstrat reminiscențe ale unor civilizații străvechi, vetre ale unor așezări umane preistorice, urme de străvechi șanțuri și valuri de pământ. Un val, pe care localnicii îl numesc *Troian* și *Valul Troian,* însoțește Prutul, pe partea stângă a râului, până la Giurgiulești, începând de la Leova, unde își are început un alt val, cunoscutul Val al lui Traian de Sus, care străbate ținutul nostru spre răsărit până la Nistru. *Movila cea Mare, Movila de pe Culme* semnifică și ele locuri istorice, acestea servind în trecut ca puncte de observare și supraveghere asupra împrejurimilor. De pe aceste movile înalte, prin focuri aprinse, se dădea sfară în țară, adică se semnaliza și se răspândea până la domnie vestea despre năvălirea dușmanilor la hotare. Monument de cult religios Biserica *Sfântul Ierarh Nicolae* (1845). Rezervația peisagistică „Lunca inundabilă Cucoara".

Personalități. **Nicolae Pascal** (1898-1967), publicist, scritor, autor de nuvele istorice, a colaborat la revista „Bugeacul" (Bolgrad). **Alexandru Tarlajan** (n. 1952), inginer, doctor în științe tehnice, constructor-șef și șef de elaborări și tehnologii la întreprinderile din Chișinău, vicedirector al Departamentului „Moldova-Standard", autor al mai multor lucrări științifice în domeniu. **Vladimir Reuțchi** (1968-1992), și-a jertfit viața pentru integritatea Republicii Moldova, decorat post-mortem cu Ordinul „Ștefan cel Mare".

Dincolo de zid

„L-ai mai citit pe Eminescu?"

Doina DABIJA

Când am intrat în primul an la facultate, ca orice student la început de cale, îmi cheltuiam repede bursa.

Odată, fiind strâmtorată de situația financiară în care mă aflam, l-am sunat pe tata:

- Tăticule, știi, în luna aceasta am cam rămas fără bani și aș avea nevoie de ajutor.

La care tata, după câteva clipe de tăcere, mi-a zis:

- Păi, draga tatei, mai citește și tu vreo carte. Uite, de exemplu, pe Eminescu:

„ De la Nistru pân' la Tisa,
Tot românul plânsu-mi-sa,
Că nu mai poate străbate,
De-atâta străinătate…", a început tata să-mi recite cu putere.

Nu prea am înțeles ce legătură are „Doina" lui Eminescu cu problema mea, dar n-am mai insistat. Însă, pentru că nu mai știam ce să fac, peste câteva zile l-am sunat din nou:

- Tăticule, știi, în legătură cu rugămintea mea…

- L-ai mai citit pe Eminescu?, m-a întrebat tata pe un ton serios.

- Păi, l-am citit de-atâtea ori. Iar „Doina" lui Eminescu o cunosc pe de rost încă din copilărie. Și apoi, ce legătură are cu ceea ce te-am rugat?, l-am întrebat mai mult în șoaptă.

- Chiar dacă l-ai citit, mai citește-l o dată!, a insistat părintele meu. Și după aceea vorbim.

Am mers supărată în bibliotecă, am căutat cartea și-am început s-o răsfoiesc, iar pe la mijlocul ei am dat de-o bursă nouă.

Săracul tata, se vede că a intuit ceea ce se întâmplă în viața unui student și a hotărât să mă ajute încă de dinainte ca eu s-o știu.

Zilele trecute, când am intrat din nou în biblioteca tăcută și calmă, am dat de aceeași carte. Am luat-o în mână, ca pe-o amintire veche și am început s-o răsfoiesc ca și atunci, de demult. Numai că de data aceasta, nu mă mai așteptam să găsesc în ea vreo bursă nouă, dar m-am gândit la o scrisoare sau la un bilet uitat, care să înceapă cu: „Draga mea, l-ai mai citit pe Eminescu ?"

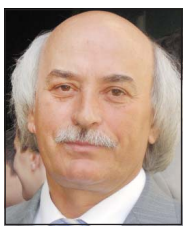

Aurelian SILVESTRU

Copilul care poartă mască

Odată, pe când aveam vreo zece ani, o călugăriță de la mănăstirea pe lângă care am crescut mi-a oferit o pâine coaptă în spuză. Trei zile la rând, am mâncat din ea, împărțind-o cu prietenii, iar pâinea nici nu s-a micșorat, nici nu s-a transformat într-un pesmete.

– De ce, oare? am întrebat-o pe călugăriță.

– Deoarece ai împărțit-o cu alții.

Dăunăzi, plimbându-mă prin Grădina Publică, am observat un copil nefericit. Stătea singur pe o banchetă și mușca anemic dintr-o chiflă. Alți câțiva copii se amuzau în preajmă, butonându-și telefoanele.

– Vino cu noi! l-a îndemnat unul dintre ei.

Băiatul cu chiflă a schițat un gest de refuz, iar când cel cu invitația s-a îndreptat spre el, a îndesat iute chifla în ghiozdan și, cu mișcări aproape automatizate, și-a fixat masca pe față.

Nu era bolnav. Pur și simplu, se conforma cu restricțiile impuse de pandemie. Îngrijorarea i s-a așternut pe chip. Părea obișnuit cu izolarea.

– Vino să te joci cu noi, a insistat băiatul sociabil.

– Nu am voie. Aș putea să mă contaminez.

– Dar nimeni dintre noi nu e bolnav.

– Oricum mă tem, a răspuns el, îndepărtându-se de grupul lor.

Mi s-a făcut și mie teamă. Teamă pentru viitor...

Suntem condamnați să ne izolăm de colegi, prieteni, rude, oamenii de pe stradă. Ne uităm la ei ca de pe metereze. Nu le permitem copiilor nici măcar să se joace cu cei de seama lor.

– Și foarte bine! afirmă unii. Căci ce e jocul, dacă nu o pierdere de timp?

În realitate, a-l lipsi pe copil de joc înseamnă a-l îndepărta de creativitate. Talentul apare și se dezvoltă mai întâi în joc. În el încolțește și prinde rădăcini imaginația. E cea mai simplă explicație a apropierii dintre joc și artă: în joc se naște unealta artei – fantezia. Și, dacă jocul e copilul muncii, atunci arta e maturizarea acestei copilării. Prin joc, copilul devine un Columb al lumii înconjurătoare. Descoperind, el creează. Creând, își cunoaște mai bine Eu-l personal. Înțelegerea propriei esențe – iată cel mai de preț produs al jocului din copilărie.

Adevărata creație va veni mai târziu. Acum însă, lăsați copilul să se joace! Nu e o pierdere de timp! E perioada inventivității, dincolo de care stă la pândă genialitatea, căutându-l pe copilul curios și îndrăzneț, pe copilul care nu se teme să greșească. Dacă dă de un asemenea copil, îl înscrie în lista candidaților la nemurire.

Acesta e motivul pentru care (chiar și pe timp de pandemie) le-am cerut adulților cu fermitate:

– Oferiți copiilor cât mai multă libertate! Nu vă temeți de independența lor. Lăsați-i să se joace, să greșească să comunice cu cei de seama lor. Înlesniți-le cunoașterea de sine. Dați-le șansa să se simtă Oameni... Doar așa veți putea spune că ați făcut ceva pentru viitorul și talentul lor.

Ana GHEORGHIȚĂ, directoarea Liceului „Natalia Dadiani” din Chișinău

„Noi, profesorii, suntem pregătiți să învingem un nou val de pandemie”

– Doamnă directoare a Liceului „Natalia Dadiani”, iată că începe un nou an de învățământ, iar lumea nu a scăpat încă de agresiva pandemie Covid-19. Probabil, cel mai tare aceasta a afectat sistemul de învățământ. Cum v-ați descurcat și ce ați acumulat din „învățământul cu mască” pe parcursul anului trecut pentru a înfrunta noile valuri de pandemie posibile în viitor?

– Cu mare nerăbdare am așteptat deschiderea școlii și prezența fizică a copiilor în noul an de studii. Cunoaștem situația pandemică și sperăm să soluționăm problema respectivă pozitiv. În primul rând, cadrele didactice au conștientizat faptul că în fața copiilor trebuie să vină vaccinate. La noi, peste 90% din cadrele didactice sunt deja vaccinate...

Anul trecut de învățământ a fost unul foarte problematic și greu. Din luna martie, trecusem la învățământul online. A fost pe neprins de veste și nu toți profesorii erau pregătiți să înfrunte așa ceva. Totuși, s-au încadrat foarte rapid în lucru, grație faptului că Primăria municipiului Chișinău, Direcția generală de învățământ și Ministerul Educației au organizat un ciclu de lecții digitale pentru profesorii din municipiul Chișinău și cei din republică, cu înregistrări video a orelor de învățământ. Zece profesori de la Liceul „Natalia Dadiani” au mers în perioada pandemică și au prezentat pentru a fi înregistrate video lecții de chimie, fizică, matematică, literatură universală și limba franceză. Ne-a bucurat atitudinea de încredere față de profesionalismul profesorilor liceului nostru.

Pe parcursul verii din primul an pandemic toate cadrele didactice, inclusiv directorul, am făcut cursuri online de studiere a platformei educaționale: cum să folosim tabla la lecțiile online, cum să evaluăm elevii. Am însușit foarte multe lucruri din domeniul tehnologiilor informaționale, apoi am continuat formările în comisiile metodice din instituția noastră de învățământ în domeniul realizării procesului educațional pe o platformă nouă, interesantă, productivă și calitativă. Am insistat cu o direcție clară: să nu complicăm platforma, ca să fie pe înțelesul copiilor. În primul rând, ne-am străduit să asigurăm toate cele 90 de cabinete din liceu cu calculatoare, camere video, imprimante, astfel încât toți elevii să poată munci, iar vara am verificat includerea în activități a elevilor, părinților și cadrelor didactice.

Desigur că suntem îngrijorați și la începutul acestei toamne de posibilitatea sosirii unui nou val de infecții. Varianta de studii o zi acasă, o zi la școală nu este cea mai reușită. Am discutat cu profesorii și majoritatea sunt de părerea că, în caz de agravare a situației, ar fi mai bine să împărțim clasa în cinci grupe, iar copiii să frecventeze școala prin metoda rotației, ca o grupă să facă studii online doar o zi în săptămână. Calculatorul va fi deschis întotdeauna pe masa învățătorului și pus la dispoziția copiilor.

Vreau să spun că, totuși, lecțiile

online au și plusurile lor. Eu, de exemplu, asistând la ore, am avut o satisfacție deosebită să admir noile abilități ale profesorilor de predare a lecțiilor interactive. Pe parcursul perioadei de carantină m-am convins încă o dată că elevul care dorește poate să învețe bine și în regim online, iar pe cel leneș chiar și prezența fizică în clasă îl face absent. Totodată, menționez că, tot online, am desfășurat cu bine toate activitățile extrașcolare, foarte multe proiecte educaționale. Am organizat olimpiadele la toate disciplinele școlare pentru copiii din clasele V-XII, după care le-am înmânat diplomele meritate. Pe pagina web a liceului nostru puteți să vedeți aceste activități, inclusiv naționale și transfrontaliere. Una dintre ele a fost continuarea proiectului nostru cu prietenii de la Liceul de Arte Plastice „Corneliu Baba” din Bistrița, România. În fiecare an organizăm cu ei o tabără de pictură. Anul trecut și anul acesta tabăra și-a desfășurat lucrările online, copiii folosind spațiile din incinta liceului...

Pot spune cu siguranță că noi, profesorii, suntem pregătiți pentru a înfrunta un nou val de pandemie. Toate clasele sunt asigurate cu dispozitivele necesare în acest sens, iar cadrele didactice sunt pregătite, inclusiv pentru a însuși noi platforme de predare online.

– Vă mai amintiți de conferințele din august ale învățătorilor? Mai au ele loc în ultimii ani? Dacă la o asemenea conferință, vi s-ar oferi cuvântul, la care dintre problemele actuale ale sistemului de învățământ v-ați oferi în primul rând?

– Conferințele din august erau așteptate de cadrele didactice atunci când ele se făceau în toate cele cinci sectoare ale capitalei. Dar în ultimii ani s-a schimbat un pic modalitatea de desfășurare a conferinței pedagogilor. Bunăoară, în vara lui 2019, în loc de conferință, a fost organizat un forum pedagogic, unde fiecare instituție de învățământ a participat benevol și a prezentat câte un master-class în domeniul în care era mai bine pregătită. Noi am fost unica instituție din municipiu care a prezentat nouă master-class-uri în domeniul managementului educațional.

La conferința pedagogică din anul curent le-aș spune șefilor responsabili de învățământ să lase în pace profesorii cu atâta maculatură – prea multe rapoarte și dări de seamă. Profesorii sunt măguliți că, pentru anumite activități, primesc certificate, dar goana după certificate – care favorizează atestările – îl face pe profesor să adune brațe de hârtii. Chiar și noi, managerii școlari, am prezentat în anul curent raportul conform condițiilor noi ale Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, care prevăd darea de seamă a directorului și a directorilor adjuncți, dar și darea de seamă a întregii instituții de învățământ, cu unele aspecte la conducător, cu altele – la activitatea pe instituție. Toată echipa managerială s-a încadrat în lucru pentru a pregăti rapoartele respective.

– Doamnă Ana Gheorghiță, deoarece cunoașteți bine situația din sistemul de învățământ, insist să vă întreb: cât de acută este problema lipsei de cadre în acest sistem și cum apreciați profesionalismul cadrelor tinere?

– Liceul nostru nu duce lipsă de cadre. Cei care vin la noi se obișnuiesc cu cerințele noastre și nu mai pleacă, decât în cazuri de concedii de maternitate. Dar am avut câteva cazuri în care profesoarele au fost nevoite să-și însoțească soții la munci peste hotare. În rest, nu ne confruntăm cu fluctuații de cadre. Avem și tineri specialiști.

Din păcate, marea majoritate a tinerilor din Moldova pleacă azi la studii peste hotare: România, Marea Britanie, Olanda, Germania, SUA... E și misiunea noastră, a pedagogilor, să-i orientăm să rămână acasă, iar pe mulți dintre ei să-i orientăm spre pedagogie, căci, revenind în școală ca profesori, se vor convinge că viața e frumoasă și aIci, dacă muncești creativ. Astăzi, tinerii specialiști primesc o indemnizație solidă – 120 de mii de lei pe parcursul a trei ani de zile, iar celor din Chișinău, care stau la gazdă, administrația locală le mai dă câte o mie de lei ajutor lunar, dar și 70 de lei lunar pentru transport. Poate e puțin, dar e salvator acest ajutor. Totuși, în trei ani de zile nu devii un pedagog bun, în plus, mai e nevoie de har de la Dumnezeu și de dragoste față de copii...

Profesorii noștri sunt dintre acei cu inițiativă, ei participă la diverse activități la nivel de municipiu, cum este, de exemplu, concursul „Pedagogul anului”. Anul trecut acest concurs a avut loc online. Primul loc pe municipiu l-a ocupat Nina Toma, profesoara noastră de educație muzicală. În anul curent concursul s-a desfășurat tot online, iar profesoara noastră a ocupat locul întâi la limba franceză. Mai înainte, a fost prima la nivel de municipiu profesoara noastră Valentina Boboc, dar și cu titlul „Pedagogul anului” la nivel de republică. Deci, vorbesc despre cadre didactice cu un potențial profesional foarte înalt, de un colectiv pedagogic unit. În anul curent, o altă profesoară de-a noastră, Nina Goldur, diriginta clasei a doua, s-a plasat pe locul întâi la concursul municipal „Diriginte, drag părinte”.

Noi nu avem probleme cu cadrele și mă bucur că avem profesori foarte buni: 25 cu grad didactic superior, 30 – gradul didactic întâi, numai 15 tineri specialiști nu au grad didactic, dar ei ne calcă pe urme...

– Tocmai în această vară s-a întâmplat o cotitură dorită demult în viața politică moldovenească. Transformările deja se văd: avem un nou ministru al educației, iar ministerul respectiv nu mai poartă în cârca sa și problemele culturii. Cunoașteți noul ministru? Există încredere în rândurile colegilor Dumneavoastră, ale pedagogilor, că lucrurile vor merge spre bine în, poate, cel mai important domeniu al societății noastre?

– Desigur că îl cunosc pe domnul Anatolie Topală, noul ministru al educației. Este o personalitate respectată, specialist de forță, care cunoaște bine sistemul educațional. Totuși, miniștrii sunt personalități politice, iar sistemul are nevoie de o continuitate. E problematic atunci când schimbăm miniștrii ca mănușile. Orice sistem are nevoie de o continuitate. Apar multe probleme mai ales atunci când noii miniștri schimbă adjuncții, secretarii, structurile etc., iar noi trebuie să suportăm aceste probleme. Fiecare instituție de învățământ își demonstrează succesele atunci când are același conducător mai mulți ani la rând. Am trecut și eu prin concursuri de angajare pe post de director și știu ce înseamnă asta. Unui director de școală îi trebuie vreo zece ani, ca să se vadă clar rezultatele muncii sale.

– Doamnă Gheorghiță, ce părere aveți despre ideea de unificare a sistemelor de educație de pe cele două maluri ale Prutului, care ar facilita sistemul nostru de învățământ, inclusiv pregătirea și editarea de manuale comune? Nu se vorbește în mediul profesoral despre aceasta?

– Întrebarea este foarte interesantă, dar răspunsul nu depinde de noi. Dacă s-ar întâmpla readucerea oficială a Basarabiei în România, am putea vorbi și despre unificarea sistemelor de învățământ. Dar vreau să vă spun că se fac anumiți pași în acest sens. Noi, bunăoară, colaborăm intens cu profesorii de peste Prut. Realizăm multe proiecte împreună. Nu avem aceleași manuale, dar cred că în viitor se va produce și această schimbare.

Vorbeam mai sus de Colegiul de Arte Plastice „Corneliu Baba” din Bistrița, cu care colaborăm de vreo zece ani. Anual, copiii noștri mergeau încolo la o tabără de pictură. Organizăm expoziții ale copiilor la Bistrița, dar și la Chișinău. Te minunează frumusețea lucrărilor realizate de copii, mai ales icoanele pictate pe sticlă. În liceul nostru, la etajul doi, avem un vernisaj cu foarte multe lucrări de pictură și din ceramică. Elevii s-au împrietenit cu colegi de-ai lor de peste Prut. Colaborăm, avem multe activități extrașcolare comune cu copiii nu numai din Bistrița, dar și din Iași, din Roman. Deci, primii pași ai unificării deja s-au produs...

– Deși se află la o periferie a Chișinăului, Liceul „Natalia Dadiani” este căutat de părinți cu copii de vârstă școlară. Cu ce e mai bună instituția Dumneavoastră de învățământ față de celelalte din această regiune a capitalei?

– Periferia Sculeanca, așa cum i se mai spunea pe timpuri, s-a transformat dintr-un cartier agrar și foarte complicat în unul frumos și contemporan. Pot face o asemenea comparație, căci activez în această instituție din anul 1970, pe care am și absolvit-o. Dacă pe timpuri în regiune erau căsuțe vechi și mici, astăzi aici avem blocuri moderne. Cândva, Sculeanca era un pământ fertil cu oameni gospodari care asigurau piața centrală cu produse agricole...

Am preluat conducerea acestei instituții de învățământ în anul 1982 de la doamna Taisia Panfilov, profesoară cu o experiență bogată, învățător emerit. Prin 1988-1989, școala era ruso-moldovenească, dar, încet-încet, am naționalizat-o. Blocul central al școlii ne permite să instituționalizăm 750 de copii. Fiind puțin, am apelat la organele noastre și am primit clădirea fostei grădinițe nr. 95, unde am amplasat 16 clase primare. Actualmente, în liceul nostru învață într-un schimb 1.385 de copii. Până în anul 2000 activam în două schimburi. În anii 1980 am deschis foarte multe clase cu profil coregrafic (dans popular, dans modern), clase teatrale, clase de educație plastică, chiar și informatica o studiază copiii din clasele întâi. Probabil, pe părinți îi atrag și activitățile care le permit copiilor să-și dezvolte pasiunile. E atractiv și faptul că aici avem un contingent puternic de cadre didactice, în care părinții au încredere. Foarte mulți dintre părinți au învățat aici, cunosc profesorii și au încredere

în ei. Din anul 2015 am trecut la autogestiune și ne descurcăm cu propriile mijloace financiare. Toate cabinetele sunt amenajate și bine dotate. Spre marea noastră fericire, anul acesta am reușit termoizolarea blocului central și a blocului claselor primare. Clădirea arată foarte frumos. Am schimbat acoperișul, vom modifica sistemul de iluminare și cel de încălzire. Este vorba de un proiect municipal, costisitor, în care sunt incluse 12 instituții de învățământ.

De fapt, doresc să învețe la liceul nostru nu numai copii din Chișinău, dar și din localitățile megieșe - Vatra, Cojușna, Sireți, Ghidighici. Părinții lor lucrează în capitală și vor să-și aducă odraslele la „Natalia Dadiani". În acest sens, avem unele probleme, dar le vom rezolva și pe acestea. Mai cârpim, mai reparăm, mai ne străduim să mergem în pas cu timpul, dar aici, la Sculeanca, este nevoie de construcția unui edificiu școlar nou, modern. Din păcate, nu se găsește azi o Natalia Dadiani, care, în anul 1900, a construit din bani proprii liceul de fete din Chișinău, care, mai apoi, i-a preluat numele. Spuneți-mi, cine dintre magnații de azi a construit măcar o școală? În școli ca a noastră nu există posibilitatea de a primi toți doritorii, chiar dacă legea spune că părinții și copiii lor au dreptul să-și aleagă școala pe care o doresc...

– Ana Gheorghiță este un nume de referință în învățământul din stânga Prutului. Sunteți respectată chiar și de conducătorii altor licee de frunte din capitală, iar Daniela Vacarciuc, directoarea Liceului „Vasile Alecsandri" mi-a vorbit foarte elogios despre Dumneavoastră. Ce vă face să rezistați de-acu vreo 40 de ani în fruntea unei instituții de învățământ general?

– N-aș folosi cuvântul „rezistați", căci, vă spun sincer, nici n-am observat când au zburat acești ani. Susțin schimbările și am o satisfacție din ceea ce fac. Mereu îmi analizez activitatea: ce am reușit și ce nu, ce ar trebui să mai fac în interesul copiilor. Așa a apărut și revista liceului nostru - „Aspirații", pe care o puteți citi în variantă electronică. Îmi place să ascult și să susțin propunerile elevilor, să motivez implicarea cadrelor didactice. Am un principiu: dacă eu vin cu plăcere la școala în care lucrez, aceleași sentimente trebuie să le trăiască și copilul care vine aici să învețe. Școala este un proces educațional foarte complicat, dar important e ca elevii să nu cunoască acest lucru, ci să se bucure atunci când intră în clasele de învățământ. Asta mi-am dorit-o dintotdeauna și mulțumesc colegilor care m-au susținut, printre ei fiind și mulți directori de licee, precum Daniela Vacarciuc de la „Vasile Alecsandri" din Chișinău, Maria Roibu, de la liceul românesc din Tighina, sau Ion Iovcev, de la liceul românesc din Tiraspol.

– Vă doresc succese, doamnă Gheorghiță, zâmbete și respect din partea elevilor de la „Natalia Dadiani".

Gheorghe BUDEANU

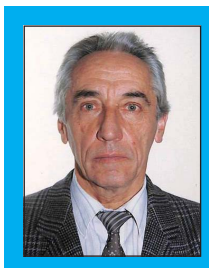

Dumitru APETRI

VATRA MEA DE DOR

Vatra mea de dor a fost şi rămâne pentru totdeauna comuna Târnauca, în care am văzut lumina zilei... Orice gând de-acasă, orice veste, orice rând scris despre Târnauca mea dragă îmi saltă inima…

Nespus de mult m-am bucurat să citesc într-un document despre vatra mea de dor și, din dorința ca să o cunoașteți mai îndeaproape și dumneavoastră, vă propun să luați cunoștință de istoricul acestei vetre strămoșești:

„Târnauca este un sat reședință de comună în raionul Herța din regiunea Cernăuți (azi – Ucraina). Are 2852 locuitori, preponderent români.

De această comună depinde administrativ și satul Probotești.

Târnauca a făcut parte încă de la înființare din Principatul Moldovei. După Unirea Principatelor Române, la 24 ianuarie 1859, a intrat în componența statului român.

Conform Marelui Dicționar Geografic al României, publicat în anul 1900, populația Târnaucei era de 618 familii însumând 2507 suflete. Avea 2 biserici: una cu hramul Sf. Dimitrie, situată în centrul satului, ctitorită de Zoe Sturza, cealaltă mai la o parte de centrul satului cu hramul Sf. Nicolae, făcută din lemn la 1773, de către proprietarul C. Potlog, deservită de 2 preoți, 4 cântăreți și 3 palamari, o școală, un spital numit Potlogescu, așezat în vechea casă boierească a Sturzeștilor.

Pe moșie era o velniță mare cu toate dependințele ei: o moară și două vii, una de 5 pogoane lângă satul Târnauca, cealaltă de 10 pogoane, lângă satul Probotești.

Proprietatea moșiei a fost a mănăstirii Putna, din Bucovina, dăruită de Ștefan cel Mare la 17 martie 1479. De la 1785, s-a cumpărat de la Mănăstire de către familia Potlog, de la care trecu la familia Sturza, apoi la alte familii.

Acest teritoriu nu a făcut parte niciodată din provincia Basarabia sau din Bucovina, ci din regiunea cunoscută astăzi sub denumirea de ținutul Herța și care a aparținut Moldovei și apoi României, până la al Doilea Război Mondial.

În perioada interbelică, satul Târnauca a făcut parte din componența României Mari, în Plasa Herța a județului Dorohoi. Pe atunci, populația era formată aproape în totalitate din români.

Ca urmare a Pactului Ribbentrop-Molotov (1939), Basarabia, Bucovina de Nord și județul Herța, au fost ocupate de către URSS la 28 iunie 1940. Cu toate acestea, deși nu era prevăzută nici în Pactul Ribbentrop - Molotov și nici în notele ultimative sovietice din 26 iunie 1940, trupele sovietice cotropitoare au săvârșit un abuz prin încălcarea termenilor ultimatumului și au ocupat (pe lângă Basarabia și Bucovina de Nord) și un teritoriu cu o suprafață de 400 km² și o populație de aproximativ 50.000 de locuitori din Vechiul Regat, teritoriu cunoscut astăzi sub denumirea de ținutul Herța. Sovieticii au afirmat ulterior că au ocupat acest teritoriu din cauza unei erori cartografice, deoarece Stalin trăsese pe hartă o linie de demarcație cu un creion gros de tâmplărie.

Reintrat în componența României în perioada 1941-1944, ținutul Herța a fost reocupat de către URSS în anul 1944 și integrat în componența RSS Ucrainene. Cu toate că Tratatul de Pace de la Paris din 10 februarie 1947 a menționat că «frontiera sovieto-română este fixată în conformitate cu acordul sovieto-român din 28 iunie 1940», URSS-ul a refuzat să restituie României ținutul Herța.

Începând din anul 1991, satul Târnauca face parte din raionul Herța al regiunii Cernăuți din cadrul Ucrainei. La recensământul din 1989, numărul locuitorilor care s-au declarat români plus moldoveni era de 4010, reprezentând 98% din populația localității. În prezent, satul are 2.852 locuitori, preponderent români".

Pe timpul copilăriei mele, această localitate din preajma Herței era una pitorească. E adevărat, cu mai puține case arătoase decât astăzi și cu mai puțini oameni în veșminte scumpe, dar mai atenți unii față de alții. De la mic la mare, vorbeau o română fireasc㠄, fluentă. Cum bine se știe, ținutul Herța, până la tragica zi de 28 iunie 1940 (deopotrivă și pentru nordul Bucovinei, precum și pentru Basarabia), când a fost ocupat de armata sovietică, nu s-a aflat sub vreo stăpânire străină și n-a suportat influențe lingvistice nefaste.

Cât privește aspectul geografic al baștinei mele, în memorie îmi persistă șesul și lunca din Hergheligeni (un cătun al Târnaucii), precum și superba alee de tei de-a lungul drumului care pornește din centrul satului și ține până aproape de marginea acestuia, străjuind șoseaua ce duce spre orășelul Herța. Prin anii '60–'70, șesul era bogat în faună și floră. Vara, traversându-l, te îmbătau miresmele de flori și ierburi, te fermecau trilurile păsărilor, concertele lor polifonice întreținute de ciocârlii, cristei, prepelițe, mierle, pitpalaci și alte zburătoare ce vițuiau aici în armonie.

În fapt de seară, în lunca împrejmuită de câteva iazuri, se adunau flăcăii și se întreceau la cântece, glume, fluierat artistic, snoave și pătăranii. Ca la Coșbuc: „Și flăcăii vin pe luncă/ hăulind." Nu lipsea nici tradițională trântă.

Târziu, după un original program artistic, fără juriu, desigur, cetele de tineret se împrăștiau. Unii se urcau pe dealul dinspre răsărit, alții pe cel dinspre amiază, iar o ceată urca costișa dinspre asfințit. Și când fiecare grup ajungea pe la mijlocul dealului respectiv, porneau din nou chiotele, fluieratul și cântecele. Un fel de concurs la distanță care ținea până grupurile traversau crestele dealurilor. Și acum parcă mai aud vocile lor…

Astăzi, niciuna din aceste frumuseți nu mai există. Șesul a fost irigat cu intenția de a-l preface în pământ arabil. Imperiului sovietic, desigur, nu-i păsa de locurile pitorești din părțile noastre. Altul era programul lui… Dar, cum se vede, Măicuța-glie nu suportă intervenții nesăbuite în trupul ei milenar. Și, în consecință…, lunca s-a uscat.

Majoritatea teilor din splendida alee s-au prăbușit, unul câte unul, fără să fie înlocuiți cu arbori tineri. Păcat. Și e durut… Tot mai insistent se furișează în sufletele localnicilor indiferența.

…În miez de vară, când verdeața ce acoperea dealul din preajma casei părintești devenea mare și deasă, răspândind mirozne îmbătătoare, suave, eu cu fratele ne culcam în ea, cu fața spre cer, și făceam următoarele exerciții: închideam ochii și, când zbura pe deasupra noastră vreo pasăre, căutam s-o ghicim, după sunetele produse de zbor, ce specie este. O nominalizam și deschideam repede ochii și verificam presupunerea. Și adesea ghiceam – și el, și eu.

Vraja, impresiile acelor zile și seri mi-au rămas în suflet pentru toată viața…

Erau pline de farmec și nopțile copilăriei mele. Nopțile luminoase de vară și de iarnă îmi încântă sufletul, îmi luminează și îmi răscolește și acum memoria, imaginația… Cerul era foarte încărcat, doldora cu stele – una mai luminoasă și mai licăritoare ca alta. De câteva ori chiar am încercat să citesc la lumina selenară și stelară și reușeam de minune.

Iarna, la lumina pogorândă din ceruri, se adăuga și luciul zăpezii. Fața zăpezii căpăta o nuanță ușor argintie-aurie. Când ieșeau iepurii de câmp sau vreo vulpe la plimbare, la hârjoană, îi vedeam la distanța de un kilometru și ceva. Distingeam cu claritate: e iepure, câine sau vulpe.

La baștina dragă și scumpă mă întorc cu gândul adesea: și când mi-e greu pe suflet, și când citesc vreo scriere beletristică ce conține tablouri rurale, și în timpul sărbătorilor tradiționale. Într-un cuvânt, de foarte multe ori.

Sunt mândru de baștina mea. Ea a dat Neamului două figuri literar-culturale deosebit de importante: Gheorghe Asachi, deschizător de drumuri în cultura românească, dascălul deșteptării românilor, și pe copilul minune – Vasile Bogrea care, în viața sa scurtă (1881-1926), s-a manifestat ca personalitate ce comunica liber în toate limbile romanice, poseda la nivel înalt greaca, latina și germana. E și autor de epigrame. Sunt de admirat studiile lui Bogrea în probleme de filologie clasică, onomastică, semantică, etimologie, precum și scrierile sale literare și publicistice. În recomandarea pentru a fi ales membru al Academiei Române, Nicolae Iorga l-a calificat pe compatriotul Bogrea ca „cel mai învățat dintre români", iar Dumitru Macrea, autorul DEX-ului, a zis că, după nivelul de cunoștințe, Bogrea poate fi asemuit doar cu Nicolae Iorga. În anii 1919-1926 a activat în calitate de profesor de filologie clasică, la Universitatea din Cluj.

În 1998, editura „Știința" din Chișinău a elaborat, în prestigiosul serial „Moștenire", volumul „Opere alese" de V. Bogrea (antologatori: Mircea Borcilă, Ion Mării, Vasile Pavel, Dumitru Apetri și Vasile M. Ungureanu), distinsul și polivalentul autor fiind apreciat ca exponent de geniu al umanisticii românești. E demnă de luat în seamă și opinia savantului basarabean Nicolae Raevschi, specialist în istoria limbii românești: cercetările etimologice ale lui V. Bogrea sunt de o precizie uimitoare.

Târnaucenii și întreg neamul românesc din ținutul Herța se mândresc cu aceste două personalități și își exprimă recunoștința. În primii ani de Perestroică gorbacioviștă, în comuna Târnauca, a fost ridicată, în amintirea lui Bogrea, o stelă. Școala de cultură generală din sat îi poartă numele. În fața Școlii din orășelul Herța, Statul român i-a ridicat monument lui Gheorghe Asachi, dar autoritățile sovietice, cum numai au ocupat ținutul Herța, au ordonat distrugerea monumentului. S-a găsit atunci un român herțean care „a furat" monumentul în timpul nopții și l-a ținut ascuns până la declanșarea Perestroikăi gorbacioviste, care a îngăduit restabilirea lui.

Atitudinea târnaucenilor față de memoria lui V. Bogrea și a herțenilor privind personalitatea lui Gheorghe Asachi mă fac să fiu mândru de compatrioții mei și să-mi fie dor mereu de baștina mea și de orășelul Herța.

Dumitru APETRI, dr. în filologie, cetățean de onoare al satelor Târnauca și Probotești

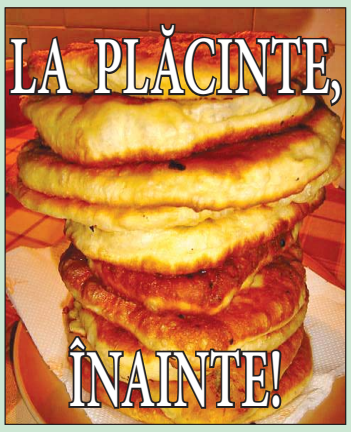

Supă cu popârde

Ingrediente: Pentru supă -*1 ceapă, 1 morcov mijlociu tăiat cuburi mici, 2 cartofi mari tăiați cuburi, 1 frunză de dafin, pătrunjel, sare după gust.* Pentru umplutură - *400 gr carne tocată, 1 ceapă, 1 ou, oregano (opțional), sare după gust.* Pentru aluat - *1 ou, 4 linguri apă, 250 gr făină.*

Mod de preparare: Mai întâi se prepară aluatul. Se bate oul, se adaugă apa și se pune făina. Totul se amestecă în așa fel încât să se obțină o cocă de aluat netedă. Dacă aluatul se lipește de mâini, se adaugă puțină făină. Aluatul să aibă o consistență ca cel pentru colțunași.

Se amestecă toate ingredientele pentru umplutură. Se întinde foaia de aluat cu citorul. Se așează peste ea compoziția din carne tocată (mai mult de jumătate de foaie), se rulează și se taie bucăți.

Între timp, se pune apa (3-4 l) la fiert. Când apa începe a fierbe, se adaugă ceapa întreagă, morcovul și cartofii tăiați. Când totul este pe jumătate fiert, se pun în cratiță bucățile de ruladă tăiată. Se pune frunza de dafin și se sărează după gust. După ce se stinge focul, se pune verdeața.

Conopidă cu ciuperci la cuptor

Ingrediente: *o conopidă mare, 500 gr ciuperci, 1,5 ceașcă lapte, 2 linguri făină, 100 gr unt, 1 gălbenuș, 1 lingură rasă de brânză, zeamă de lămâie, sare.*

Mod de preparare: Se alege o conopidă mare, se spală și se fierbe în apă cu sare. După fierbere și răcire, se desface în buchețele. Se curăță ciupercile, se spală, se taie în felii subțiri și se înăbușă în unt.

Separat se face un sos dintr-o lingură de unt, două linguri de făină și lapte. Când sosul este potrivit de gros, se amestecă cu un gălbenuș, câteva picături de zeamă de lămâie și sare. Într-o formă, unsă în prealabil cu unt, se așează un rând de buchețele de conopidă, un rând de ciuperci și deasupra restul de conopidă. Se toarnă sosul, se presară brânza, câteva bucățele de unt și se dă la cuptor până se rumenește.

Salată cu ton și ouă fierte

Ingrediente: *1 conservă de ton, 2-3 ouă fierte, 1 salată verde, 2 ardei grași, 100 gr boabe de porumb, 1 castravete proaspăt, 1 ceapă roșie sau o legătură de ceapă verde, 100 gr măsline negre, 100 gr brânză de oi.* **Pentru dressing** - *100 ml oțet balsamic, 100 ml ulei, 100 ml vin alb, 1 linguriță zahăr, piper, busuioc, sare - după gust.*

Mod de preparare: Peștele se scoate din conservă și se lasă la scurs într-o strecurătoare. Între timp, se spală și se curăță salata verde. Ceapa, castravetele și ardeii se curăță, se spală și se taie rondele.

Pentru ca salata cu ton și ouă fierte să fie cât mai gustoasă, avem nevoie de sos. Pentru sos, se amestecă oțetul cu uleiul și vinul, până se obține o pastă omogenă. Se condimentează apoi după gust cu sare, piper și zahăr și se aromează cu busuioc. După ce ouăle au fiert, se curăță și se taie în sferturi.

Acum începem ornarea salatei cu ton. Într-un bol potrivit de mare se pun mai întâi frunzele de salată verde, apoi ceapa, ardeiul gras și castravetele. Se stropește totul cu sosul pregătit și se amestecă ușor. Se adaugă peștele, ouăle, măslinele și brânza, apoi se poate servi.

ÎN GRĂDINA CU FLORI

Dalia, regina grădinilor

Cu peste 15 specii, care de care mai frumoase și mai spectaculoase prin formă și colorit, daliile (gerghinele) sunt reginele grădinilor, admirate de la sfârșitul lunii iulie și până aproape de îngheț.

Albe, roșii, roz, mov sau în nuanțe de galben, într-un curcubeu de culori, aceste flori reprezintă o încântare pentru ochii oricărui privitor. Chiar dacă pare greu de crezut, sunt plante exotice, fiind originare din Mexic.

Mare iubitoare de soare

Bineînțeles că, asemeni oricărei plante, dalia preferă un pământ fertil. Dar poate să crească și în condiții mai puțin prietenoase. Îi place soarele, însă rezistă destul de bine și într-o umbră parțială, fără vânt. Perioada optimă pentru plantare este luna mai. Dacă o vei pune în pământ prea devreme, riști să nu te poți bucura deplin de frumusețea ei, pentru că va produce mai puține flori. De preferat este ca solul să fie bine drenat și ajutat cu îngrășăminte, cu condiția ca substanțele nutritive să fie puse la jumătate de metru de locul în care va fi plantat tuberculul. Deoarece rădăcinile daliilor se extind foarte mult, este recomandat să lași o distanță de un metru între tuberculi, pentru soiurile mari, și jumătate de metru, pentru cele pitice.

Are nevoie de multă apă

Când planta începe să răsară (la o lună după plantare ar trebui să măsoare cinci cm), este esențial să fie sprijinită, pentru că are tulpinile moi, care se pot frânge foarte ușor. Ancorează daliile de stâlpi de lemn, adânc înfipți în pământ. Udă-le dimineața sau seara, cu apă din belșug. În perioadele caniculare, udarea se poate face chiar noaptea. Dacă în preajma daliilor apar buruieni, acestea trebuie smulse, iar solul afânat, pentru a asigura drenajul apei.

Când să îndepărtezi lăstarii

După ce plantei i-au apărut primii boboci, pune-i un îngrășământ ușor, pe bază de azot. În cazul în care dorești obținerea unei singure tulpini, în vârful căreia să se formeze o singură floare, dar mai mare, este necesar copilitul, adică acea operațiune prin care sunt înlăturați lăstarii laterali. În acest fel, lași să se dezvolte bobocul central, cel mai viguros. După înflorire, când dalia începe să se îngălbenească și să se usuce, este bine să fie tăiată cu o foarfecă specială de grădinărit, pentru a lăsa următoarele plante care vor apărea să se hrănească și să înflorească.

Tuberculii se replantează primăvara

La sfârșitul lunii octombrie, după căderea primei brume, într-o zi însorită și uscată, fără ploaie, recoltează rădăcinile tuberizate. Scoate-le din pământ cu ajutorul cazmalei, curăță-le de pământ și scurtează tulpinile daliilor, păstrând cam 10 cm. Lasă-le câteva ore la soare, să se usuce, pudrează-le cu sulfură, învelește-le în hârtie și depozitează-le în pivniță sau magazie. Se mai pot păstra îngropate în nisip, până în primăvară, când vor fi replantate.

Expresii înaripate

(folosite zi de zi)

* *A învăța minte pe cineva* = a) a pedepsi pe cineva pentru a-l face să fie mai cu judecată; b) a da cuiva o pedeapsă exemplară.

* *A învăța păsărește* (sau *ca papagalii* ori *papagalicește*) = a învăța cuvânt cu cuvânt, fără a înțelege (în profunzime).

* *A da cuiva o învățătură* = a învăța minte pe cineva, punându-l în fața unui fapt neplăcut.

* *A-i fi cuiva* (*de* sau *spre*) *învățătură* = a-i servi cuiva ca experiență pentru a nu mai greși.

* *Cu învățătura cuiva* = povățuit, îndemnat de cineva.

* *Tobă de învățătură* (sau *de carte*) = foarte instruit.

Pentru părinți

10 sfaturi pentru a-ți ajuta copilul să-şi facă temele

1. Fă cunoștință cu profesorii, pentru a le ști așteptările

Participă la evenimentele școlare organizate, cum ar fi ședințele cu părinții. Întreabă profesorii care participă la aceste ședințe despre abordarea lor asupra temelor și cum consideră ei că trebuie să se implice un părinte în procesul de rezolvare a acestora.

2. Creează un ambient prietenos pentru realizarea temelor

Asigură-te că elevul tău are suficientă lumină naturală în camera în care își face temele și verifică dacă are la îndemână toate ustensilele de care are nevoie, cum ar fi cerneală, hârtie, creioane, lipici, foarfece, etc.

3. Stabilește un program clar pentru teme

Există copii care lucrează și învață mai bine după-amiază, după o gustare și o anumită perioadă de joacă, în timp ce alții preferă să-și facă temele după cină. Stabiliți împreună care este cea mai bună perioadă pentru teme și asigură-te că cel mic respectă acest program.

4. Ajută copilul să-și facă un plan

În zilele în care copilul are foarte multe teme sau trebuie să facă un proiect mai complicat, încurajează-l să-și împartă munca în mai multe sarcini, pe care să le rezolve treptat. În acest fel, nu va fi nevoit să lucreze încontinuu la tema respectivă și nu se va simți epuizat. Nu uita să te asiguri că cel mic face o pauză de 15 minute la fiecare oră de studiu.

5. Învață copilul că este mai eficient să-și facă temele în liniște, departe de factorii perturbatori

Este bine să-i explici copilului că își poate face temele mai bine și mai repede dacă se concentrează asupra sarcinilor, în liniște. Acest lucru înseamnă că nu trebuie să-și facă temele cu televizorul sau radioul pornit sau ascultând muzică și să nu se întrerupă din treabă pentru a răspunde telefoanelor primite de la prieteni. Ocazional, îi poți spune că discuțiile cu un coleg de clasă referitoare la un proiect sau o temă sunt utile.

6. Asigură-te că își face singur temele

Copilul nu va învăța niciodată dacă nu este încurajat să găsească singur soluția și dacă nu i se permite să facă propriile greșeli. Ca părinte, îi poți face sugestii și îl poți ajuta să păstreze direcția bună, însă temele trebuie făcute de copil.

7. Motivează și monitorizează copilul

Întreabă copilul despre temele și testele primite, despre stadiul proiectelor. Roagă-l să-ți arate problemele rezolvate și spune-i că poate apela oricând la tine dacă are nelămuriri sau dacă simte că nu mai poate avansa cu vreo sarcină.

8. Fii un exemplu bun

Este mult mai probabil ca micuțul tău să-ți urmeze exemplul decât să-ți urmeze sfaturile. Așa că nu te sfii să-i arăți cum gestionezi bugetul familiei sau că vrei constant să te autodepășești, citind și învățând lucruri noi.

9. Laudă munca și efortul copilului

Să nu crezi că dacă îi arăți copilului că ești mândru de reușitele lui îl răsfeți. Este important ca el să știe că munca depusă este apreciată și recunoscută atât de tine, cât și de ceilalți membri ai familiei, cum ar fi mătuși, unchi sau bunici.

10. Dacă cel mic întâmpină constant probleme în rezolvarea temelor, cere ajutorul profesorului

Explică-i profesorului ce fel de probleme are copilul cu temele, unde se împotmolește mereu și cât îi este de greu să găsească soluțiile. Este posibil ca cel mic să nu vadă bine la tablă și să aibă nevoie de ochelari sau poate avea nevoie de o evaluare privind o eventuală problemă de învățare sau o tulburare de atenție.

Regulile de aur ale bunicii

(despre bunele maniere în epoca modernă)

1. Nu vizitați niciodată pe cineva fără să sunați înainte. Dacă sunteți vizitat fără a fi anunțat, nu aveți cum să vă pregătiți pentru această vizită.

2. Orice statut ați avea: director, academician, femeie în vârstă sau școlar, când intrați în cameră, mai întâi trebuie să salutați lumea.

3. Strângerea de mână: Nu este normal să dai mâna cu femeile, deoarece este un gest bărbătesc, dar dacă ea întinde mâna mai întâi către un bărbat, nu trebuie să o refuzați.

4. Umbrela nu trebuie lăsată la uscat nici în birou, nici în vizită la cineva. Aceasta trebuie strânsă și așezată într-un suport special sau suspendată.

5. Geanta poate fi așezată pe genunchi sau pe scaun. O mică geantă de umăr poate fi așezată pe o masă, iar o geantă voluminoasă poate fi agățată pe spătarul unui scaun sau așezată pe podea dacă nu există un scaun special (care se găsesc adesea în restaurante). Servieta se așează pe podea.

6. Regula de aur atunci când se utilizează parfumul este moderația. Dacă până seara îți poți mirosi propriul parfum, înseamnă că ceilalți s-au sufocat deja.

7. Un bărbat nu cară niciodată geanta unei femei. Și îi ia haina unei femei doar pentru a o duce spre cuier.

8. Hainele de stat prin casă trebuie să fie formate din pantaloni și o bluză sau un tricou, trebuie să fie confortabile, dar să aibă și un aspect decent. Halatul de baie îl luați doar când mergeți de la dormitor la baie și pijamalele trebuie purtate doar atunci când dormiți.

9. Din momentul în care copilul se instalează într-o cameră separată, învățați să bateți când intrați în ea. Apoi, el va face același lucru înainte de a intra în dormitorul vostru.

10. A spune în public că urmezi o dietă este de prost gust. Mai mult decât atât, este nepotrivit ca sub acest pretext să refuzați mâncarea oferită de gazdă. Asigurați-vă că îi lăudați talentele culinare și spuneți-i că nu vi-i foame.

11. Nu trebuie să dai explicații tuturor. De exemplu, este de ajuns să te scuzi dacă întârzii, dar nu trebuie să spui și motivul pentru care s-a întâmplat asta.

12. Dacă cineva îți complimentează rochia și te întreabă care este prețul acesteia, cel mai bine este să zâmbești și să spui că ai primit-o cadou. În acest fel nu vei da dovadă că te lauzi în cazul în care ai dat o sumă mare de bani.

13. Lucruri de păstrat secrete: vârsta, bogăția, rugăciunea, medicina, dragostea, darul, onoarea.

Sursa:Revista sufletului

Când devine durerea de cap motiv de îngrijorare?

Nu există persoană care să nu fi suferit vreodată cel puțin de o durere de cap.

Durerea de cap sau cefaleea poate fi resimțită ca o durere ascuțită, o jenă sau o durere pulsatilă localizată pe una sau pe ambele părți ale capului, izolată într-o anumită zonă sau poate porni dintr-un punct, afectând apoi tot capul.

Durerea de cap se poate dezvolta treptat sau brusc și poate dura de la mai puțin de o oră până la câteva zile.

Deși rar, durerea de cap poate semnaliza o afecțiune serioasă, cum ar fi o tumoră cerebrală, un accident vascular cerebral, un anevrism sau un cheag de sânge.

Sună imediat la 112 atunci când te confrunți cu cea mai rea durere de cap din viața ta: o durere de cap bruscă, severă sau o durere de cap însoțită de:

* Confuzie sau probleme de înțelegere/vorbire
* Leșin
* Convulsii
* Febră mare - peste 39 grade Celsius
* Amorțeli, slăbiciune sau paralizie pe o parte a corpului
* Greutate în mers
* Gât înțepenit
* Tulburări de vedere
* Greață sau vărsături (când nu sunt legate de gripă sau mahmureală).

Trebuie să te îngrijorezi și să mergi la medicul tău atunci când durerea de cap:

* Se dezvoltă pentru prima dată după 50 de ani
* Apare mai des decât de obicei - de ex. mai mult de trei episoade de durere de cap pe săptămână
* Apare brusc, în special după ce te-ai trezit
* Este mai severă decât de obicei
* Apare după o lovitură la cap
* Este însoțită de conjunctivită
* Este declanșată de efort sau tuse
* Nu se estompează sau chiar se agravează, în ciuda utilizării adecvate a medicamentelor analgezice
* Te împiedică să mergi la muncă, să dormi sau să participi la activități normale.

De ce apar durerile de cap?

Cauzele celor mai multe dureri de cap nu sunt cunoscute pe deplin. Potrivit experților de la Harvard Medical School, țesutul cerebral și craniul nu sunt răspunzătoare de declanșarea durerilor de cap, deoarece nu au nervi care să înregistreze durerea. Însă, vasele de sânge de la nivelul capului și gâtului pot semnala durerea, la fel și țesuturile care înconjoară creierul și o parte din nervii majori care își au originea în creier. Pielea capului, sinusurile, dinții, mușchii și articulațiile gâtului pot provoca, de asemenea, dureri de cap.

Cele mai frecvente tipuri de durere de cap

De cele mai multe ori, durerile de cap sunt minore, dar extrem de neplăcute. Îți strică buna-dispoziție și-ți dau programul peste cap. Ele pot fi ușor tratate cu un antiinflamator, anumite alimente, cum ar fi orezul, cerealele,

pastele făinoase, cafeaua sau pur și simplu luând o scurtă pauză de relaxare.

Există peste 300 tipuri de durere de cap, dintre care aproximativ 10% au o cauză cunoscută. Acestea din urmă indică prezența unei alte afecțiuni, precum sinuzita, abcesele dentare, tensiunea oculară crescută, meningita, traumatismul cranian, anevrismul, glaucomul, gripa, hipertensiunea arterială, atacul de panică, otita, etc.

Durerile de cap care nu au o cauză cunoscută se numesc primare. Iată care sunt cele mai frecvente dureri de cap primare:

Cefaleea de tensiune

De obicei, cefaleea de tensiune apare ca o durere difuză, ușoară până la moderată, care acoperă întreaga suprafață a capului. Adesea este descrisă ca o senzație de strângere a capului în menghină. Este cea mai frecventă durere de cap, fiind identificată la aproximativ 3 din 4 adulți care suferă de cefalee.

Tratamentul cefaleei de tensiune constă dintr-un echilibru între promovarea obiceiurilor sănătoase, utilizarea de medicamente potrivite și găsirea unor metode alternative de terapie.

Migrena

Migrena apare mai rar decât cefaleea de tensiune, însă este mult mai severă. O migrenă este o durere de cap foarte intensă, pulsatilă, localizată într-o singură zonă a capului. Este frecvent însoțită de greață, vărsături și sensibilitate extremă la lumină și zgomot. Migrenele pot provoca dureri semnificative ce pot dura de la câteva ore până la câteva zile. Anumite migrene sunt precedate sau însoțite de simptome senzoriale de avertizare, cum ar fi flash-uri de lumină, pete oarbe sau furnicături în braț sau picior.

Cefaleea în ciorchine

Cefaleea în ciorchine este o durere foarte intensă, pulsatilă, care apare mult mai des la bărbați decât la femei. Este una dintre cele mai dureroase tipuri de dureri de cap, apare brusc și se caracterizează prin accese ciclice, repetate, de unde și denumirea de "ciorchine". Debutează frecvent în timpul nopții, ca o durere intensă în jurul unui ochi sau într-o parte a capului. Accesele de durere pot dura săptămâni sau luni și sunt urmate de perioade de remisie, când dispar complet.

Fructele şi legumele lunii septembrie

Septembrie este prima lună de toamnă și luna care deschide sezonul abundenței. Septembrie este luna perfectă: nu mai este vară, dar nu-i nici toamnă. În plus septembrie vine cu o serie de fructe și legume noi și proaspete, adevăratele trufandale ale toamnei.

Trecem în revistă bunătățile lunii septembrie pentru că este mereu sănătos să mănânci fructe și legume de sezon.

Septembrie este luna *dovleceilor*. Este ultima lună în care îi mai găsești pe alese, așa că profită de bunătatea și beneficiile lor.

Castraveții sunt în formă maximă pentru pus în borcane, dar nimic nu te oprește să-i ronțăi pentru apa lor naturală și numărul minim de calorii. Septembrie este ultima lună în care aceștia mai sunt în sezon.

Fasolea verde rămâne în lista cu legume de sezon și în septembrie. Poți să cumperi câteva kilograme, să le cureți, să le tai, să le opărești, să le pui în pungi sau cutii de plastic, după ce s-au scurs și să le îndeși în congelator.

Anghinarea este una din legumele speciale ale lunii septembrie. Dacă o găsești prin marile magazine, merită cumpărată, pentru că este în sezon.

În septembrie intră în forță *varza albă*, dulce, care poate să devină temelia salatelor și a mâncărurilor în această lună. Varza este un aliat în dietă și în curele de detoxifiere. Imediat după varză trebuie menționată *conopida*, care își începe perioada de glorie mai spre finele lunii septembrie.

În septembrie avem și răsfățuri. Două dintre ele sunt *feniculul* și *andivele*. Nu le rata, dar din păcate le găsești doar în marile magazine, pentru că în piețe nu-s.

Vinetele și *roșiile* rămân în lista lui septembrie, tot așa cum *ardeii grași, țelina* și *morcovii* dulci și plini de suc, trebuie să se afle pe toate listele tale de cumpărături.

În septembrie, una din legumele lunii este *sfecla roșie*, pe care în această perioadă o găsești proaspătă, gustoasă și excelentă pentru acumularea de minerale pentru iarnă.

Pe lista cu legume ale lunii septembrie se mai află *ridichile de lună, spanacul de toamnă, ceapa verde (recolta a doua)* și *loboda de toamnă*. Toate trebuie să-și facă drum până spre masa ta în luna septembrie.

La capitolul fructe septembrie are cu ce să se laude. Încă mai găsești *caise* și *piersice*, dar până la finele lunii o să dispară. *Pepenii, roșii* și *galbeni*, rămân încă în listă, dar și ei își pregătesc ieșirea din scenă.

Prunele intră în forță, cu toate soiurile lor și merită toată atenția din partea ta. Pe lângă faptul că sunt niște fructe foarte gustoase, ele te ajută să îți menții atât corpul, cât și mintea sănătoase. Prunele sunt o importantă sursă de vitamina C, vitamina A, vitamina K, potasiu și fibre. Atât pruna proaspătă, cât și cea uscată conțin doi fitonutrienți unici, denumiți neoclorogenic și acid clorogenic, care au calități antioxidante puternice, distrugând radicalii liberi care atacă celulele umane.

Vedete sunt și *perele*, dulci, parfumate și zemoase, primele *mere de toamnă*, coapte pe îndelete de tot soarele din vară și, evident, *strugurii*.

Septembrie mai aduce și *smochine* proaspete, *mure* și *zmeură*. Nu le ocoli! Septembrie mai vine cu *afine* și fructe de *cătină* perfecte pentru gem, dulceață și marmelade.

Sursa: femeia.ro

Cele mai eficiente 11 remedii naturiste pentru tuse

Pe parcursul unei răceli ne confruntăm cu tusea seacă și tusea productivă, ambele la fel de sâcâitoare. Natura ne ajută însă cu câteva remedii ușor de folosit, pentru ameliorarea tusei.

Ceapa. Puteți trata tusea cu succes folosind ceapa, atât sub formă de sirop, cât și sub formă de ceai. Pentru ceai, fierbeți ceapa și adăugați o jumătate de lămâie, câteva frunze de mentă și puțină miere de albine. Ideal este să consumați patru căni pe zi. Dacă optați pentru siropul de ceapă, trebuie să știți că acesta ajută și la decongestionarea căilor respiratorii, reduce febra și combate tusea seacă.

Ridiche neagră. Indiferent dacă tusea care vă supără este seacă sau productivă (cu expectorație), ridichea neagră este răspunsul problemei voastre. Puteți cumpăra siropul de ridiche neagră din farmacii naturiste, dar la fel de bine îl puteți prepara în casă. Tăiați frunzele și în scobitura rămasă adăugați câteva linguri de miere și lăsați la macerat peste noapte. Din a doua zi, puteți începe tratamentul cu 3-6 lingurițe, de preferință între mese.

Miere. Pe lângă folosirea în combinație cu sucul de lămâie sau hreanul, mierea de albine este indicată în cazul tusei pentru proprietățile sale calmante. Mai mult, mierea de albine are aceeași putere de vindecare ca și dextrometorfanul, un ingredient activ folosit de majoritatea siropurilor împotriva tusei. Mai puteți amesteca mierea cu tinctură de propolis sau cu suc de ridiche neagră tot pentru calmarea și combaterea tusei.

Hrean. Sezonul rece este unul dintre cei mai mari dușmani ai sistemului imunitar, însă mulți specialiști recomandă hreanul drept un antibiotic natural și o sursă importantă de calciu, magneziu, vitamina C. Toate acestea sunt eficiente în lupta cu stafilococii și streptococii, dar prezintă și proprietăți expectorante. Pentru calmarea tusei, cea mai bună metodă este să consumați rădăcină de hrean rasă, în amestec cu mierea de albine.

Pătlagină. Frunzele de pătlagină sunt cunoscute pentru proprietățile lor emoliente, antiinflamatorii și antimicrobiene, deci vă puteți baza pe această plantă în caz de tuse, dar întrebuințările pătlaginei se extind și în cazul laringitelor, faringitelor sau a răcelilor. Ca mod de administrare, pătlagina se poate consuma sub formă de pulbere după mese, ca infuzie sau ca sirop.

Tei. Amestecat cu bicarbonat de sodiu, ceaiul de tei este folosit pentru gargară și poate trata cu succes amigdalele inflamate și tusea convulsivă. În plus, ceaiul de tei are și un efect ușor sedativ datorită substanțelor active conținute de florile de tei, ceea ce ajută la calmarea iritațiilor produse de tuse, dar și la combaterea tulburărilor de somn.

Lămâie. Mulți medici naturiști sunt de acord că cel mai bun remediu pentru tuse este reprezentat de siropul de lămâie și miere preparat în casă. De exemplu, puteți amesteca sucul de la una sau două lămâi cu două sau trei lingurițe de miere de albine. Siropul rezultat are proprietăți calmante, dar în același timp și dezinfectante, însă aveți grijă să nu mai consumați nimic cel puțin 30 de minute după administrarea siropului.

Muguri de pin. Bogați în tanin și vitamina C, mugurii de pin sunt alegerea naturistă ideală în cazul tusei datorită proprietăților antiseptice și expectorante pe care le oferă. Sunt, de asemenea, eficienți și în cazul bronșitelor, iar ca administrare, mugurii de pin pot fi prezenți sub formă de ceai sau sirop.

Ciubotica cucului. Ciubotica cucului este una dintre primele plante care apar primăvara, iar florile au un parfum asemănător cu cel al freziilor.

Pentru siropul de tuse se folosesc rădăcinile, care se administrează de mai multe ori pe zi, fără a depăși doza de două, maximum trei lingurițe. Pentru dureri de gât, se recomandă o linguriță rasă din pulberea obținută prin măcinarea florilor de ciubotica cucului, de trei ori pe zi, între mesele principale.

Ghimbir. Ghimbirul este un remediu eficient în tratarea tusei astmatice, având proprietăți antiinflamatoare. Substanțele active din ghimbir relaxează membrana căilor respiratorii, reușind să combată și să prevină tusea. Fierbe câteva felii de ghimbir în apă, oprește focul, acoperă recipientul cu o farfuriuță și lasă-l câteva minute. Consumă apoi ceaiul îndulcit cu miere, dar și cu un strop de zeamă de lămâie.

Inhalații cu aburi. Tusea productivă, care produce mucus, poate fi ameliorată cu ajutorul inhalațiilor cu aburi. Fă-ți un duș fierbinte cu aburi din belșug și respiră abdominal cât timp stai în baie. După ce ieși din baie, asigură-te că bei un pahar plin cu apă pentru a preveni deshidratarea.

Arsura, opăreala

Se pun pe arsuri și locurile opărite:

- Mămăligă cu vin și sare.
- Lut din cuib de rândunică înmuiat în apă.
- Lut de la rădăcina plopului.
- Lut galben opărit cu apă.
- Frunze de tei de pe rămurelele luate în Duminica Mare. Se înmoaie în lapte călduț.
- Un gălbenuș de ou cu o bucată de unt în părți egale. Se întind pe o cârpă curată și se pun pe rană.
- Frunze de varză acră.
- Pentru usturime se folosește pământ mocirlit.

Dietele prințeselor

Ce mănâncă Meghan Markle

Meghan Markle este admirată în întreaga lume pentru silueta ei, care este într-adevăr demnă de o prințesă. Pentru a se menține și a nu pune niciun kilogram în plus, Meghan Markle a ales să urmeze o dietă vegană, chiar dacă în week-end-uri se mai răsfață cu alimente de origine animală.

Fosta actriță încearcă să introducă cât mai multe fructe și legume proaspete în dietă, pentru a-și lua toate vitaminele necesare și a-și asigura o piele de invidiat, care radiază a sănătate.

Ducesa alege să bea sucuri naturale din legume și fructe în loc de cafea pentru a avea mai multă energie, iar preferatul ei este amestecul de măr, varză kale, spanac, ghimbir și lămâie. Când îi este poftă de ceva de rontăit, alege batoane de cereale și nuci.

Mămică a doi copii, Meghan iubește peștele bogat în Omega 3. Prânzul ei ideal este sashimi, adică sushi, dar fără orez, un pește crud, bogat în grăsimi.

Cele mai bune vitamine pentru creșterea părului

Experții sunt de acord că o dietă echilibrată, care conține 13 vitamine esențiale printre care A, C, D, E, K și complexul de vitamine B te poate ajuta la menținerea sănătății podoabei tale capilare.

Dintre toate cele 13, s-a scris mult despre beneficiile vitaminelor D și B pentru îngrijirea și creșterea părului - haide să vedem și noi mai exact despre ce e vorba.

Vitamina D pentru un păr sănătos

Chelirea sau căderea părului apare atunci când foliculii de păr devin inactivi (se află în mod constant în stare latentă), datorită nutrienților insuficienți și a unei diete dezechilibrate.

Dacă acești foliculi nu primesc suficiente substanțe nutritive, părul devine tern, se rupe, își pierde elasticitatea, crește din ce în ce mai greu, ca în cele din urmă să înceapă să cadă.

În ultimii ani, vitamina D3, cea care menține oasele și pielea sănătoase, a fost corelată și cu menținerea sănătății părului și creșterea mai rapidă a acestuia.

Un studiu din 2012 din jurnalul Stem Cells Translational Medicine sugerează că vitamina D poate ajuta la crearea de noi foliculi - pori mici în care părul nou poate crește.

Tot această vitamină poate îmbunătăți grosimea firului de păr, făcându-l mai rezistent, și poate reduce căderea părului.

Vitamina D împreună cu alte substanțe nutritive descoperite recent pot ajuta, de asemenea, la "trezirea" foliculilor de păr inactivi - potrivit cercetărilor de la Harvard.

Vitamina D ajută la menținerea unui păr sănătos și ajută la creșterea părului, dar chiar și așa, nu garantează creșterea firelor noi.

Așadar este o idee tare bună să ai grijă să obții suficientă vitamina D și să eviți vreo deficiență cauzată de lipsa acesteia.

Modalitățile naturale de a obține mai multă vitamina D includ următoarele alimente:

- pește (în special somon)
- ciuperci
- cereale
- suc de portocale
- lapte natural sau lapre vegetal fortificat (îmbogățit cu vitamina D)
- o doză de soare în fiecare zi (15-20 de minute), sau ori de câte ori se poate, deoarece organismul poate produce vitamina D prin contactul direct cu razele soarelui.

Dacă alegi să iei suplimente cu D3, trebuie să fii atentă, căci această vitamină este solubilă în grăsimi și se poate acumula în țesutul adipos la niveluri periculoase, dacă iei în exces.

Excesul poate duce la prea mult calciu în sânge, ceea ce provoacă oboseală sau probleme renale. Dacă iei un supliment, asigură-te că îl iei cu o masă care are grăsimi, astfel încât să fie absorbit.

Noi îți recomandăm vitamina D lipozomală - vitamina D3 învelită într-un strat lipidic dublu al lipozomilor, care să o protejeze de mediul dur al tractului gastric și să îi permită un transport eficient către celule și o foarte bună absorbție.

Ceea ce este foarte revoluționar la acest tip de suplimente lipozomale este că structura membranei lipozomale care protejează vitamina D este foarte similară cu cea a celulelor, astfel facilitându-se livrarea eficientă și eliberarea controlată a nutrientului în celule.

Vitamina B pentru creșterea părului

Vitaminele din complexul B sunt importante pentru reglarea metabolismului și menținerea sistemului nervos central. Dar sunt esențiale și pentru o piele și un păr sănătoase. Unii nutriționiști susțin că vitaminele B mai

populare - cum ar fi B12- pot ajuta atât la întărirea și restructurarea podoabei capilare, cât și la creșterea acesteia.

Vitaminele complexului B includ B1 (tiamină), B2 (riboflavină), B3 (niacină), B5 (acid pantotenic), B6 (piridoxină), B7 (biotină), B9 (folat) și B12 (cobalamin).

Ar trebui să încerci întotdeauna să îți iei vitaminele mai întâi din alimente. Poți găsi complexul de vitamine B într-o varietate de surse, inclusiv:

- cereale integrale
- legume cu frunze verzi, conopidă și morcovi
- boabe de soia
- nuci
- avocado
- ouă.

Dacă ești îngrijorată că ai putea avea o deficiență, poți lua și un supliment de vitamine B. Asta, bineînțeles, după ce te consulți și cu medicul.

De știut este că un adult ar trebui să obțină 2.4mcg de vitamina B pe zi, aceasta fiind relativ sigură (fără efecte adverse) atunci când este luată pe o perioadă mai lungă de timp.

Alte vitamine bune pentru îngrijirea părului

Vitamina E este recunoscută de mult timp pentru capacitatea sa de a îmbunătăți sănătatea pielii și a părului. Antioxidanții potențiali numiți tocotrienoli se găsesc în vitamina E, iar acei tocotrienoli contribuie la un scalp mai sănătos.

Vitamina A, uneori cunoscută sub numele de retinol, este un luptător deosebit de valoros împotriva căderii părului, deoarece te ajută să reglezi secrețiile de sebum la nivelul scalpului, o substanță care împiedică ruperea părului.

Maniere de a îmbunătăți aspectul și condiția părului

Vitaminele sunt importante pentru sănătatea, cât și pentru creșterea părului. Dar schimbările stilului de viață pot ajuta la fel de mult:

- folosește mai puține produse de styling și evită coafarea prea deasă și prea agresivă a părului;
- scapă de stres și fă exerciții fizice cel puțin 30 de minute pe zi;
- bea 6-8 pahare de apă pe zi;
- fii atentă la alimentele și băuturile pe care le consumi, la produsele cosmetice pe care le folosești și la modul în care faci față stresului - toate pot contribui la îmbunătățirea stării de bine a părului tău.

Mariana RADU

Măști faciale cu dovleac, pentru un ten care face față frigului

Dovleacul este benefic pentru piele, datorită substanțelor pe care le conține, însă deloc popular la acest capitol, al frumuseții. Află cum se pregătesc cele mai eficiente măști faciale cu dovleac.

Popular, mai ales când vine vorba despre gastronomie (delicioase plăcintele cu dovleac sau dovleacul la cuptor sunt de nelipsit în această perioadă) sau despre Halloween, dovleacul poate rivaliza cu multe alte ingrediente naturale folosite în îngrijirea pielii. Și asta pentru că dovlecii conțin vitamina A, C și E (aceasta din urmă fiind cunoscută ca un excelent ingredient anti-ageing), beta-caroten, zinc, potasiu și antioxidanți eficienți în calmarea zonelor iritate ale feței. Dacă ești fană a măștilor faciale pregătite din ingrediente naturale, cu siguranță vei aprecia aceste trei rețete care se pregătesc rapid și sunt foarte eficiente.

Dovleac, miere și lapte

Sună absolut delicios, nu-i așa? Ai nevoie de 2 linguri de piure/pastă de dolveac, o jumătate de lingură de miere și o jumătate de lingură de lapte. Combină-le până când ingredientele se omogenizează, apoi aplică pasta rezultată pe fața proaspăt curățată. Relaxează-te timp de douăzeci de minute, perioadă în care ingredientele se activează și acționează asupra pielii, apoi clătește cu apă caldă și aplică o cremă hidratantă.

Dovleac, iaurt și ulei de măsline

Folosește măștile faciale nu doar pe față, ci și pe gât și decolteu, pentru un efect de împrospătare instantă a pielii. Dovleacul, în combinație cu iaurtul și uleiul de măsline hidratează pielea în profunzime. În același timp, este eficient dacă te confrunți cu probleme cauzate de acnee.

Măști faciale cu dovleac, ouă, miere și lămâie

Ultimele trei sunt ingrediente pe care le folosești în mod constant în pregătirea măștilor faciale naturale, de ce nu am adăuga și pulpa de la o felie de dovleac în combinație? Tenul tău va fi reîmprospătat instant, iar ingredientele hidratante vor ajuta pielea să facă față temperaturilor mai mici.

De la lume adunate

Testul celor trei filtre

În Grecia Antică, Socrate era renumit pentru respectul cu care își trata prietenii. Într-o zi, o cunoștință l-a întâlnit pe marele filosof și l-a întrebat:

- Știi ce-am auzit despre prietenul tău?
- Stai puțin, a replicat Socrate.
- Înainte de a-mi spune ceva, aș dori să facem un test. Se numește testul Filtrului triplu.
- Filtrul triplu?
- Exact, a continuat Socrate. Înainte de a vorbi cu tine despre prietenul meu, ar fi o idee bună să stăm un pic și să filtrăm ceea ce vei spune. Acesta este motivul pentru care îl numesc testul Filtrului triplu.

Primul filtru este Adevărul.

Ești absolut sigur că ceea ce vrei să-mi spui este adevărat?

- Nu, spuse omul. De fapt, doar am auzit despre asta și…
- În regulă, a spus Socrate.
- Deci nu știi dacă este adevărat sau nu.

Acum hai să încercăm și al doilea filtru, filtrul Binelui. Ceea ce vrei să-mi spui despre prietenul meu este ceva de bine?

- Nu, din contră…
- Deci, a continuat Socrate, vrei să-mi spui ceva rău despre el, dar nu ești sigur că este adevărat.

Totuși, poți să treci testul, deoarece mai este un filtru: filtrul Utilității. Ceea ce vrei să-mi spui despre prietenul meu, îmi va fi de folos?

- Nu, nu chiar.
- Bine, a concluzionat Socrate, dacă ceea ce vrei să-mi spui nu este nici adevărat, nici bun, nici chiar folositor, de ce mai trebuie să-mi spui ceva?

Citate celebre

Profesorii în citate, aforisme, maxime

* "Profesorii buni sunt costisitori, însă profesorii răi ne costă și mai mult". - **Bob Talbert**
* "Profesorul mediu explică complexitatea. Profesul dăruit relevă simplicitatea". - **Robert Brault**
* "Îmi plac profesorii care îți dau, pe lângă obișnuitele teme, și ceva de gândit pentru acasă." - **Lily Tomlin**
* "Atunci când ești profesor nu poți vedea roadele unei zile de muncă. Ele sunt invizibile și rămân așa poate chiar și douăzeci de ani". - **Jacques Barzun**
* "Un profesor care încearcă să predea fără a le inspira elevilor dorința de a învăța nu face decât să bată cu ciocanul într-un fier rece". - **Horace Mann**
* "Se știe că un profesor bun e cel care te face ca lucrurile mai grele să ți se pară ușoare". - **Grigore Moisil**
* "Profesorul mediocru vorbește. Profesorul bun explică. Profesorul foarte bun demonstrează. Profesorul eminent inspiră." - **William Arthur Ward**
* "Caracterul însă al unei școli bune e ca elevul să învețe în ea mai mult decât i se predă, mai mult decât știe însuși profesorul." - **Mihai Eminescu**
* "O mamă bună face cât o mie de profesori." - **Johann Friedrich Herbart**
* "Profesor este orice om de la care poți să înveți ceva". - **Nicolae Iorga**

Pagini organizate după „Formula AS", „Asul Verde", ziare.com și alte surse de Paraschiva MĂMĂLIGĂ

Căpitanul Anatolie Moraru, deputat unionist din Sfatul Țării, înmormântat la Cernica

„Unde dai şi unde crapă...”

Proverbul „Unde dai și unde crapă” se adeverește adesea în viață. Căutam recent o carte scrisă de părintele Vasile Țepordei, pe care am ținut-o în mână după 1990. Autorul scria despre basarabenii refugiați în România în anul de cumpănă 1944, plecați între timp la ceruri. Volumul se intitulează „*Au murit cu gândul și dorul de Basarabia*” (Ed. „Eminescu”, 1997, 169 pag.). Speram să găsesc în volum detalii despre mormintele unor deputați unioniști din Sfatul Țării. Așteptările nu s-au adeverit. În schimb, la pagina „15” a lucrării am citit cu surprindere câteva rânduri de la care a pornit acest articol: „*În apropierea Caracuiului era și satul Bălceana al deputatului Sfatului Țării Anatolie Moraru, cel care ne-a lăsat cartea „Moștenire pentru urmași”, editată de Johann Urwich la Munchen – Germania*”. Un detaliu important – Vasile Țepordei l-a cunoscut în anii ’50 pe Johann Urwich, autorul viitoarei trilogii „Fără pașaport prin URSS” și a volumului cu același subiect „Strigătul Golgotei Răsăritene”, în unul dintre lagărele sovietice, ambii fiind deținuți politici.

Așa dar, urmele deputatului unionist din Sfatul Țării, Anatolie Moraru, născut în 1894 la Cerlina Mare, Noua Suliță, județul Hotin, despre care găsim în Wikipedia doar o informație-ciot (sursă la care apelează publicul larg), din care lipsește până și anul și locul morții, ajung în Bălceana Lăpușnei, actualul raion Hâncești.

La început a fost Gheorghe Stroescu

Nu auzisem de comuna Bălceana până în toamna-iarna lui 2020, când lucram la articolul despre mormântul lui Gheorghe Stroescu (1842-1922), fratele mai mare al filantropului Vasile Stroescu, descoperit de subsemnata la Cimitirul Central Ortodox din Chișinău în primăvara lui 2014 („*Un mormânt salvat. O viață necunoscută. Un posibil filantrop*”, Literatura și arta, 3 dec. 2020).

Boierul Gheorghe Stroescu, născut în comuna Trinca, județul Hotin, și-a legat și el numele de comuna Bălceana. În seria „*Localitățile Republicii Moldova*” se afirmă că în 1901 Gheorghe Stroescu a cumpărat moșia Bălceana de la un oarecare Mihail Dolgov. (vol. 1, Ch., 1999, pag. 357).

Auzisem de *căpitanul* Moraru în scurta mea documentare la Bălceana, din decembrie 2020, fără să-mi dau seama că este vorba de *deputatul* Anatolie Moraru, și că peste aproximativ un an voi reveni la acest nume cu mai multă atenție. Adevărul este că bălcenenii cu care am comunicat nu mi-au vorbit despre deputatul Sfatului Țării, Anatolie Moraru, detaliu important pentru istoria unui sat, și care de obicei, nu scapă din discuții. Nici în volumul „*Localitățile Moldovei*” deputatul nu este trecut decât cu mențiunea „*căpitanul Moraru*”, căruia i-a revenit o parte din moșia lui Gheorghe Stroescu.

Gheorghe Stroescu şi Anatolie Moraru – rude prin alianţă?...

Se pare că așa stau lucrurile. Istoricul Mihai Adauge îmi spusese cândva că Anatolie Moraru ar fi fost căsătorit cu cineva din neamul Stroescu. E vorba de prima lui soție, Ecaterina. Între timp am constatat că la mănăstirea Cernica este înmormântată a doua soție a lui Moraru, Vera Moraru, născută în 1910. Prima soție a murit de timpuriu, și își doarme somnul de veci la Cimitirul Central Ortodox din Chișinău, alături de Gheorghe Stroescu. O vecinătate care nu pare a fi întâmplătoare. Pe monumentul ei funerar, modest, dar demn, asemănător cu cel al lui Gheorghe Stroescu, stă inscripția: „*Aici se odihnește / scumpa și neuitata / mea soție / Ecaterina / Morariu / Decedată la 27 Noembrie 1932 / în etate de 38 ani*”. Menționăm că în unele surse de epocă numele deputatului era ortografiat „Morariu”. În nota la studiul lui Gheorghe Bezviconi, „*Frații Stroescu*”, de exemplu, autorul scria că datele i-au fost furnizate de „*Anatole Morariu, moșier din Bălceana*” („Din trecutul nostru”, 1935, nr. 17-20, pag. 102-108).

S-ar putea ca Anatolie Moraru și Gheorghe Stroescu să se fi cunoscut înainte de Bălceana, și că drumurile lor s-au intersectat în județul Hotin, din care provin ambii.

Anatolie Moraru, deputat unionist din Sfatul Țării, este înmormântat la cimitirul mănăstirii Cernica

Despre acest fapt scria în premieră inginerul Alexandru Chiriac (1919-2002) în cartea sa „*Membrii Sfatului Țării: 1917-1918: Dicționar*” (Buc., 2001), publicată inițial în revistele “Europa și neamul românesc” (Milano, 1989-1991), și “Patrimoniu” (Chișinău, 1991, nr. 2, 3 și 4). Pornind de la dicționarul lui Chiriac am cunoscut mormintele deputaților Sfatului Țării de la Cernica. Într-o vară toridă am mers la mănăstire cu părintele Vasile Țepordei și dl Vlad Dumbravă, doi basarabeni ce nu refuzau niciodată să facă bine. Așa a apărut articolul “*Poduri de memorie între mormintele înaintașilor în zile de Înviere și Înălțare*”, publicat în „Literatura și arta”, din 2 iunie 2005, în care treceam numele deputaților, Anatolie Moraru fiind unul dintre ei. Numai că pe atunci nu știam de Bălceana, Gheorghe Stroescu și căpitanul Anatolie Moraru. Lucrurile s-au legat abia în 2020-2021. Pe lângă părintele Țepordei, am prins în viață alți doi martori de epocă, care mi-au vorbit despre versiunile apariției „parcelei basarabene” de la Cernica, redate în articolul din iunie 2005. Dumnezeu să-i odihnească, căci toți au trecuți la Domnul!

Astăzi mormântul-criptă al lui Anatolie Moraru, **decedat în 1969**, și al Verei Moraru, decedată în 1989, arată părăsit. Se vede că de ani buni candela n-a mai fost aprinsă. Taxa pentru mormânt nu s-a plătit din 1994. Soții Anatolie și Vera Moraru n-au avut urmași. De loc îngrijea Margareta Ivașcu, dar se pare că a murit și dânsa. Porțiunea de pământ din ansamblul monumentului funerar a fost rezervată de Anatolie Moraru pentru fratele său, Vasile Moraru, din București. Din motive necunoscute, acesta n-a ajuns să fie înmormântat în locul rezervat.

(De la stânga) Mormintele lui Anatolie Moraru, Ioan Pelivan și Daniel Ciugureanu (cenotaf). Foto Maria Vieru-Işaev

Am găsit casa, unde a locuit Anatolie Moraru. Detaliile urmează cu alt prilej.

Mulțumesc mult pentru colaborare starețului mănăstirii Cernica, părintele Vasile Pârjol, secretarului mănăstirii, dlui Nicolae Răzvan, și nu în ultimul rând – arhivarului-veteran, părintelui Ignatie Grecu, cu care colaborez cu succes începând cu anii 2000.

Căpitanul Gheorghe Andronachi şi căpitanul Anatolie Moraru

Militarul Anatolie Moraru nu putea lipsi din cartea căpitanului Gheorghe Andronachi „*Albumul Basarabiei: În jurul marelui eveniment al Unirii*”, editată la Chișinău în 1933. Personajul nostru a contribuit la organizarea Comitetului Central Ostășesc Moldovenesc din Chișinău, din care a făcut parte, Comitet, alcătuit din 36 persoane, și din partea căruia a fost ales deputat în Sfatul Țării. Era membru al Biroului de organizare al Sfatului Țării, compus din 16 militari și 7 membri cooptați. Ion Pelivan, „părintele mișcării naționale din Basarabia”, a fost unul dintre cei 7 civili cooptați. Pe 21 noiembrie 1917, la deschiderea Sfatului Țării, mult respectatul și apreciatul Ion Pelivan, suflet nobil și corect, a știut să aprecieze rolul soldaților în lupta pentru autodeterminarea națională a basarabenilor, declarând în aplauze furtunoase că numele lor trebuie să fie înscrise cu litere de aur în istoria poporului. „*Dacă n-ar fi fost Congresul lor din Octomvrie, care a proclamat autonomia Basarabiei* – a încheiat Pelivan, *deschiderea Sfatului Țării n-ar fi avut loc! Dacă n-ar fi fost ei, domnilor deputați, dumneavoastră astăzi nu v-ați fi adunat aici, în Sfatul Țării (Voci: bravo! ura!)*”.

S-ar putea să găsim dosarul lui Anatolie Moraru la Arhivele Militare din Pitești și să-i completăm biografia. Cel al lui Gheorghe Andronachi există, și poate fi studiat.

Anatolie Moraru este autorul de facto al volumului de amintiri „Testament pentru urmaşi”

Oricine va parcurge cartea „*Testament pentru urmași*”, autori: Pantelimon Halipa și Anatolie Moraru, reeditată în 1991 la Chișinău de editura „Hyperion”, se va convinge că **amintirile aparțin exclusiv lui Anatolie Moraru**. Am avut această senzație, amestecată cu nedumerire, la prima lectură a volumului. A doua lectură, mai atentă, din vara lui 2021, n-a făcut decât să-mi confirme gândul inițial. Ediția princeps a cărții, cu care a lucrat „Hyperion”, a văzut lumina tiparului la München. În bibliotecile publice din România ea nu există. Am găsit totuși râvnitul volum cu ajutorul dnei Flori Popa și a dlui Mirel Berechet, bibliotecari la Biblioteca Academiei Române. Ce ne-am face noi, cititorii, fără bibliotecarii care sfințesc locul și care se implică în căutarea surselor, nu doar din obligații profesionale, dar și din sentimente solidar-patriotice?!…

Volumul din München a apărut în 1987, și nu 1967, consemnat greșit în nota editurii de la Chișinău. Probabil e vorba de o greșeală de tipar. Cuvântul înainte îi aparține editorului Iohann Urwich, supranumit de Pantelimon Halippa „Nepotul”, cu care s-a cunoscut prin nemijlocirea părintelui Vasile Țepordei. Pare incredibil, dar confuzia cu autorul real al cărții „Testament pentru urmași” vine chiar de la Iohann Urwich (Pantelimon Halippa murise în 1979). Editura „Hyperion” n-a făcut decât să preia eroarea. Sper să aflăm cum s-a ajuns la o astfel de situație, nedreaptă pentru Anatolie Moraru. Poate autorul de facto al memoriilor le-a intitulat „*Moștenire* pentru urmași?”, așa cum citim la Vasile Țepordei?...

Să învățăm să respectăm mormintele înaintaşilor

Suntem „moștenitorii” mormântului deputatului unionist din Sfatul Țării, Anatolie Moraru. Ce facem pentru el?...

Maria VIERU-IŞAEV, Bucureşti

PE ARIPILE TIMPULUI (8)

Dr. Mugur ANDRONIC, Suceava

Mișcarea de emancipare națională se amplifică și la Odesa, unde se găseau peste 40.000 de ostași basarabeni, care după câteva adunări creează, PARTIDUL PROGRESIST MOLDOVENESC, care la rândul său, constatând aproape identitatea programului cu cel al **Partidului Național Moldovenesc**, aderă la acesta. La rândul său, PNM organizează numeroase adunări profesionale, dorindu-se **limba română**, alfabet latin, reforma agrară,...o largă autonomie. Marele patriot Alexei Mateevici la congresul învățătorilor a declarat următoarele: *N-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceleași cu cele de peste Prut. Aceasta să se știe din capul locului, ca să nu mai vorbim degeaba!.*

La 20 octombrie 1917, CONGRESUL SOLDAȚILOR MOLDOVENI decide autonomia Basarabiei și crearea SFATULUI ȚĂRII, care era compus din toate etniile, forțele politice și toate confesiunile. La 15 decembrie acesta, condus de **Ion Inculeț**, proclamă REPUBLICA DEMOCRATICĂ MOLDOVENEASCĂ. Puterea executivă, drept guvern, aparținea Consiliului Directorilor Generali.

Presiunea scursurilor fostei armate țariste, aflate în Basarabia, asupra evenimentelor devine tot mai mare, intenționându-se alipirea fostei gubernii la noul imperiu bolșevic. Rușii se dedau la jafuri, dezordini, arestări și omoruri, ceea ce a determinat ca extremă urgență și unică rezolvare, ca SFATUL ȚĂRII să apeleze la UNICA forță armată din apropiere pentru stabilizarea situației interne și la oprirea bolșevizării Basarabiei. Cu acordul marilor puteri victorioase, din 23 ianuarie ARMATA NEAMULUI ROMÂNESC, trece Prutul spre a asigura ordinea necesară limpezirii situației politice din Basarabia și de a proteja populația, inclusiv depozitele și căile de comunicație. În mod cert, dacă Basarabia nu se unea cu PATRIA MAMĂ, mai devreme sau mai târziu, imperiul rus ar fi anexato, fără cei 22 de ani de administrație românească care a contat foarte mult pentru renașterea spiritului românesc. După aruncarea dincolo de Nistru a forțelor armate străine, armata română nu s-a implicat în viitoarele evenimente, stând în cazărmi, drept urmare la votarea UNIRII, au existat câteva zeci de abțineri și chiar câteva voturi împotrivă (deputați neromâni sau puternic bolșevizați).

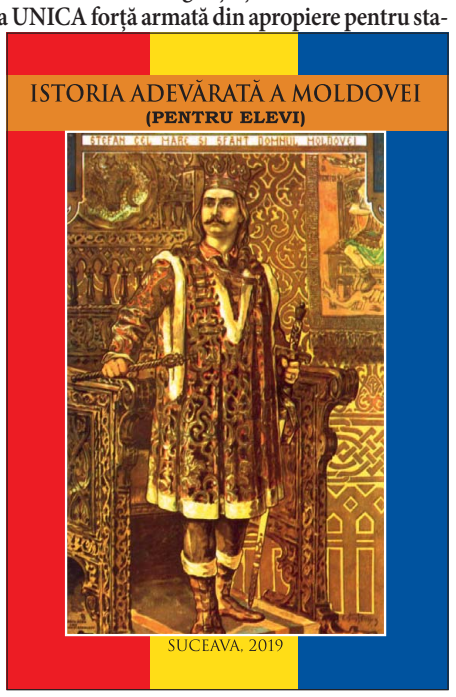

Ca urmare, dictatorul bolșevic Lenin rupe relațiile diplomatice cu România și îi confiscă tezaurul Băncii Naționale a României, care fusese depozitat în Imperiul rus anterior din cauza invaziei germane și austro-ungare în țară. Aproape 100 de tone de aur s-au pierdut probabil definitiv, deși România nu a renunțat la această solicitare.

În amintirea istoricei zile a unirii Munteniei cu Moldova, care a pus baza României moderne, 24 Ianuarie 1859, Sfatul Țării în aceeași zi a anului 1918 proclamă INDEPENDENȚA REPUBLICII DEMOCRATICE MOLDOVENEȘTI, în fapt ca prim pas spre UNIREA NEAMULUI. De fapt, ACELAȘI LUCRU S-A AVUT ÎN VEDERE ȘI LA RUPEREA DE URSS. Președintele republicii a fost reconfirmat Ion Inculeț. Proclamarea independenței, ca și cea după căderea URSS, demonstrează că 1812 nu a fost eliberare, ci cotropire, basarabenii nefiind întrebați dacă sunt de acord să schimbe (cum a scris Karl Marx), jugul de lemn turcesc cu cel de fier rusesc. A nu se uita, dominația turcească asupra Moldovei, Munteniei și o vreme a Transilvaniei, nu a însemnat turcizare, nici colonizare cu turco-tătari în țările române. Mai mult, turcii au lăsat libertate limbii române și bisericii ortodoxe, nu aveau voie să cumpere pământ sau să se căsătorească cu pământeni.

Revenim la anul 1918. Se continuă o campanie de popularizare a idealului nostru național și de contacte cu politicienii României. La 27 MARTIE 2018, NEDREPTATEA ISTORICĂ A COTROPIRII RUSEȘTI A BASARABIEI ESTE RĂZBUNATĂ. SFATUL ȚĂRII PROCLAMĂ DEMOCRATIC, CU MARE MAJORITATE DE VOTURI....*în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam* ...UNIREA...*cu mama sa, România.* La rândul său, în luna următoare guvernul român a semnat decretul-lege, în care se spunea:..în *numele poporului român, și a Regelui Ferdinand I, ia act de acest vot cvasiunanim și declară la rândul său Basarabia unită cu România, pe veci, una și indivizibilă.*

Deși administrația românească a durat mult mai puțin decât cea țaristă, în Basarabia s-au înregistrat realizări notabile, în toate planurile, la care ne vom referi luna viitoare.

Repet și acum, a se populariza MAXIM, ideea că socialiștii, probabil cu finanțare rusească, au creat produse informative puternic politizate, mincinoase, în scopul susținerii statalismului antiunionist moldovenesc, și uneori chiar românofobiei, precum site-ul www.moldovenii.md, sau filmul în trei episoade ISTORIA MOLDOVEI, girat de fostul președinte Dodon. Ca și Sputnik. Pentru copierea gratuită însă a cărții ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, în fapt scrisă pe înțelesul tuturor, rog intrați pe Google, cu linkul **goo.gl/b9BQne**. Popularizați cartea și linkul. Rog arhivați fiecare parte din materialele noastre lunare din revistă, iar bibliotecile rog să printeze cartea spre inventariere. Vă iubesc, frați basarabeni!

Va urma.

Ivan Patațichin, rusul pe care l-am iubit

Oriunde se afla, păstra în chipul și ochii săi frumusețea Deltei Dunării și a întregii Românii. Avea o bunătate înnăscută, care emana căldură asupra oamenilor din preajmă și îi predispunea spre vorba sinceră, cumsecădenie și corectitudine.

În cele câteva întâlniri cu marele sportiv român și mondial, avute la AJTR, mă impresiona că El avea talentul, foarte rar, să spună atât de multe, tăcând. Probabil, moștenise tăcerea de la apele Dunării, de la Deltă, de la oamenii Naturii, învăluiți de împărăția păpurișurilor, a păsărilor și peștilor. Fără să vorbească, te îmbrățișa cu privirea, emana surâsul copilului din somn și te lăsa să-i zărești lumina din suflet. Aproape că era imposibil să nu-l îndrăgești de la prima întâlnire.

Știa că sunt din Basarabia și, când îmi strângea mâna, parcă își cerea iertare.

Împreună cu marele sportiv român și mondial Ivan Patațichin și Revista Natura.

„Întotdeauna m-am simțit onorat să port tricolorul pe pieptul meu, întotdeauna am fost mândru că sunt român, de fiecare dată am avut senzația că sunt român cu adevărat. Chiar la Olimpiada de la Moscova, unde eu vorbeam limba rusă perfect, la conferința de presă am cerut interpret și foarte mulți ruși s-au supărat pe mine și mi-au zis că tu vorbești (limba rusă - n.r.). Da, dar eu sunt român și reprezint România. România este frumoasă, după mine, România este o țară frumoasă, cu oameni deosebiți”. - Ivan Patațichin

Simțeam cât de mult iubește România și, la fel simțeam, că în această dragoste neafișată, sinceră, încăpea toată Basarabia istorică și tot neamul românesc.

I-am spus, într-o discuție de la începuturi, că ne dorim mult să-l vedem vâslind pe apele Nistrului. A zâmbit ca un înțelept, a mulțumit pentru invitație și a răspuns: „Îmi doresc și eu să vâslesc pe Nistru. O să vin în curând, când o să fim împreună!”

Încă, până a porni în călătoria spre veșnicie, reconfirm bucuria de a te fi cunoscut. Ai reușit, de unul singur, să ridici icoana unui popor, de la egal la egal, în rând cu icoana României pe care ai servit-o cu mare dragoste, mândrie și demnitate.

Nu am de unde să știu ce poți lua spre tărâmurile veșnice, dar dacă ți se va îngădui, ia cu tine dragostea noastră, dragostea pe care ți-o poartă întregul neam românesc. Și cum ți-am mai spus: chiar dacă ne-a despărțit o frontieră artificială, Basarabia te-a prețuit și te-a iubit ca pe fiul ei.

Pe ce ape, râuri și delte din ceruri vei vâsli, dragul nostru Ivan Patațichin?!

Alecu RENIȚĂ

Acasă la Anton Pann

Mircea MITROFAN

În cartierul evreiesc din București se află casa în care a locuit Anton Pann, poet, folclorist, profesor de muzică religioasă, publicist și compozitor al muzicii imnului național al României. Locuința găzduiește astăzi un muzeu modern, cu mai multe expoziții, denumit Casa Memorială Anton Pann.

Casa Memorială Anton Pann se află în centrul Bucureștiului, în apropiere de Biserica Sfântul Stelian-Lucaci, în a cărei stană dreaptă a cântat Anton Pann. E prima și singura casă în care Anton Pann a fost proprietar *(în casa de la Râmnicu Vâlcea a locuit cu chirie)*. La 20 februarie 1848, scriitorul a cumpărat casa împreună cu locul de la o văduvă și a fost trecută pe numele soției lui Anton Pann, Ecaterina. Există și o fotografie de la sfârșitul secolului al XIX-lea care prezintă imaginea vechii case. Aici a realizat cea de-a doua ediție a capodoperei sale, *Povestea vorbei*, și mai apoi, *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea*.

Povestea vieții scriitorului este expusă într-un spațiu inedit, ilustrat cu personaje din opera lui Anton Pann. Casa are o curte destul de îngustă, un pridvor, o introducere sau casa de bilete, o pivniță cu vinuri, Expoziția *Biografie și context istoric*, Expoziția *București la mijlocul sec. XIX*, Sala de muzică, Expoziția *Scriitor, editor, tipograf*, Expoziția *Povești*. În această casă, Anton Pann a scris cărțile sale și a compus muzică la chitară.

În Sala de muzică sunt expuse 23 de instrumente muzicale reprezentative pentru prima jumătate a secolului al XIX-lea (fluier sau flaut, mandolină sau balalaică, tobe, chitare etc), o arhivă de sunete, partituri și piese vocale și intrumentale, laice și religioase compuse de Anton Pann. Într-un alt colț al încăperii, frumos explicate și încadrate, poți să asculți cântece de-ale lui Anton Pann - de la *Tatăl nostru*, care azi e doar un pic mai ritmat decât atunci, până la cântecele din volumul *Spitalul amorului*, una dintre cele mai importante cărți în care poetul a publicat versuri proprii și culese.

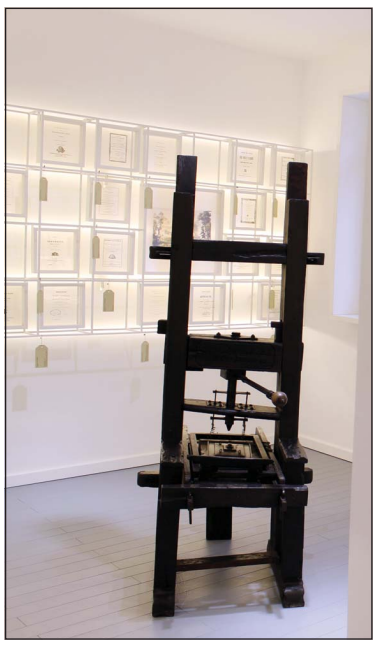

Lângă Sala de muzică se află expoziția *Scriitor, editor și tipograf*, iar aici veți descoperi o tipografie veche. În următoarea cameră se află un praxinoscop, un dispozitiv de animație, inventat în Franța în 1877, de C.E. Reynaud. Acest dispozitiv prezintă publicului desene animate realizate manual.

Călătoria noastră se termină cu vizitarea pivniței, o cameră mică sub pământ, cu pereți din cărămidă și o scară îngustă. Beciul adăpostește „rasteluri de vin” în care stau cuminți sticle-butaforie, vopsite în alb și însemnate cu cugetări despre bețivi culese și scrise de Anton Pann: *„Una gândește cârciumarul / alta gândește bețivul”*, *„Umbă pe drum beat / Ca câinele turbat”*, *„Bețivii șunca iubesc / Și limbile cinstesc, / Ghiudenurile le plac / Ș-orice uscături se fac.”*. În pivniță veți vedea și o carte cu versuri, scrisă în limba slavă.

CUTREMURĂTOR!

Cutremurător de frumos! Înălțător!

E impresionant și ceea ce vedem, dar ce nu vedem e de-a dreptul uluitor, iese din sfera posibilului.

Vă puteți imagina un miting la care să participle 80.000.000 de americani? Sau unul cu 20.000.000 de germani?

Ei, asta vedem aici: un million de oameni dintr-o populație de patru milioane, unul din patru. Și asta nu într-o țară liberă; sub cea mai crâncenă dictatură din câte au existat vreodată, într-o provincie smulsă brutal de la Patria-Mamă, supusă deznaționalizării vreme de un secol infernal, degerată dincolo de cercul polar, înfometată, distrusă fizic, desfigurată moral.

Și ea, acea palmă de loc și acea mână de oameni, acea provincie, cea mai chinuită de pe glob, a fost în stare să se ridice așa cum o vedem. Din impulsul ei, neadusă de nimeni, adusă doar de focul din inima ei.

La noi nu se sufla nimic, noi înșine fiind sub dictatură, dar mie Cel de Sus mi-a rânduit să le văd atunci, mi le arăta ÎPS Justinian care le primea clandestin prin încurcatele căi ale Domnului. Și știți la ce mi-au dat lacrimile? Când am văzut oameni în cârje veniți cum au putut și ei, nepermițându-și să lipsească de la acel ceas hotărâtor al istoriei.

Dar, totuși, de ce s-au ridicat într-o măsură care la scara Americii sau a Germaniei e imposibil și de imaginat?

Aici am vrut să ajung:

Pentru Limba Română, fraților!

Pentru Limba Română!

Text preluat de pe Facebook

Scrisoarea lunii

PĂDUREA ȘI COPIII

Gheorghe CUTASEVICI

Într-o zi trei prichindei au pornit-o la deal printre vii. Dar unde se terminau viile se începea pădurea și – bucuria ei când i-a văzut! Înzadar au încercat să se întoarcă. Era târziu: nu departe se vedea o poiană, iar poiana roșea pe alocuri de căpșune coapte.

Copiii făceau prin pădure primii pași...

Țipă de odată Săndel, săltându-și piciorul stâng.

Scrâșni de durere Costică rudicându-l pe cel drept.

Scânci Vănița, uitându-se în jur.

S-au oprit tustrei. Printre firele voioase de iarbă din toate părțile se iteau spinii.

Copiii însă își uitaseră papucii acasă.

Poiana era aproape și-i ademenea. Mai mult în vârful degetelor, împăcând durerea cu nădejdea, copiii au pornit înainte. Ce contează câteva împunsături, când poți culege căpșune cu pumnul!

Pădure, verde pădure...

– Vănița, i-auzi puii!... – strigă Costică.

– Aud!...

Pădure, ascundeți puii că vin copiii.

Dar tocmai în clipa când cele trei perechi de ochișori deslușiră printre frunze o asemănare de cuib de coțofană, izbucni ca din afunduri:

– Hop, ho-o-op!

O voce răgușită venea aspră și nestăvilită din toate părțile, o voce înspăimântătoare venea. Prichindeii încremeniră.

– Hop, ho-o-op! – De data aceasta răsună atât de aproape, că zbură și coțofana din cuib.

Prichindei, opriți-vă! Ține-i, pădure, dacă mai poți.

Și cele șase piciorușe s-au oprit tocmai de unde porniseră – la marginea satului.

„Cine să fi fost oare?”- se întrebară băieții din priviri. S-au uitat lung împrejur. Dar n-au putut găsi răspunsul. Și atunci au intrat în sat.

– Omul,- le-a spus satul. – Omul, când îl caută pe om în pădure, strigă așa. Ca să se întâlnească. Să se întâlnească prin glasul pădurii, prin freamătul ei.

Pădurea și copiii cresc alături. Pădurii îi cresc umbrele, copiilor – mintea. Așa-i de când lumea.

Pădurea și copiii...

Din poșta redacției

DE CE?

Mult stimate domnule redactor, Alecu Reniță,

Sunt un vechi cititor abonat al revistei „Natura”, lecturez permanent și apreciez articolele redacționale semnate de Dvs. Interesante și utile sunt articolele din cadrul rubricilor „Actualitatea”, „Descoperă Moldova”, „Vetrele strămoșești”, „Medicina naturistă” ș.a. La rubrica respectivă, am vrea să citim ceva și din istoria Chișinăului, despre trecutul suburbiilor capitalei: Bubuieci, Durlești, Sângera ș.a.

Pe noi, cititorii, ne-ar interesa și alte probleme legate nemijlocit de natură și de viața noastră de fiece zi. Am vrea să cunoaștem cauzele mai multor fapte și evenimente curente, ca de exemplu:

- De ce pâinea noastră cea de toate zilele este atât de necalitativă, fără gust, irezistentă în condițiile de casă, repede se învechește, se înnăcrește ?
- De ce roșiile sunt fără gust, cu coajă tare și cu miezul zemos și acru ? Fără gust au devenit în ultimul timp și castraveții, ardeii grași, vinetele, zămoșii.
- De ce castanii din oraș sunt deja îngălbeniți, în august le cad frunzele ?
- De ce au dispărut din oraș porumbeii de câmp, vrăbiile, pițigoii; de ce mai devreme au plecat din oraș rândunelele, de au mai rămas doar ciorile și coțofenele ?
- De ce prin intermediul magazinelor ni se impun produse de import de proastă calitate (făină, cașcaval, pește ș.a.) ?

Avem ministere de resort, departamente, agenții și atâtea alte instituții și organizații, dar nimeni nu se implică. O lipsă totală de control. Oamenii de știință au rămas și ei indiferenți la toate acestea, ori pentru că sunt supărați că au rămas fără instituția lor firească Academia de Științe, ori poate că în programele și declarațiile celora din Noua Putere nu se amintește nimic despre știință. Cuvântul *știință* a dispărut din lexiconul guvernanților, din mass-media, de la radio și televiziune.

Să luăm aminte la cele spuse de cărturari: Fără știință nu e cultură, fără cultură nu e educație. *Fără știință, cultură și educație țara degradează.*

Sper să nu rămână fără atenție din partea Dvs. și, principalul, fără soluționare aceste probleme. Apelați la ajutorul specialiștilor, ei trebuie să cunoască situația.

Nicolae COVALCIUC, Chișinău

Nota redacției: Sunt întrebări care ne preocupă și pe noi, membrii redacției. Invităm specialiștii și savanții de la Academia de Științe și de la Institutul de ecologie să răspundă la întrebările cititorilor revistei NATURA.

„Suntem pe val”

„Suntem pe val”, îmi spune medicul șef de gardă de azi, Elena N..., „pe valul 4”, adaugă ea, râzând nervos...

- Pe bune, iar se umple spitalul!
- Cu cine?
- Cu pacienți, mai ales tineri, fără comorbidități, dar și mai vârstnici, cu forme severe și critice de COVID.
- Ce au aceștia în comun?
- Virusul mutant Delta, forma critică de boală și faptul că NU SUNT VACCINAȚI.
- Pai de ce nu sunt vaccinați? Vaccin e peste tot, de toate felurile, e gratis și la pachet cu prezența unei echipe medicale.
- Și atunci de ce nu sunt vaccinați???
- Pentru că „nu cred în vaccin”.
- Zău? Vaccinul este un produs medical palpabil, însoțit de dovezi științifice, nu este obiect de crez mistic!!!
- Hello!! În paracetamol credeți??? Și atunci de ce nu sunt vaccinați???
- Pentru că le e frică de „efecte adverse”.
- Zău? Mai advers decât moartea prin sufocare din COVID?
- Și atunci de ce nu sunt vaccinați???
- Pentru că nu cred în doctori.
- Hello, doctorii sunt specializați în medicină, nu în religie!! Nu trebuie să „credeți”, ci să ascultați argumentele lor medicale și să luați o hotărâre cu creierul ăla bun, nu cu ăla din paleolitic.
- Și atunci de ce nu sunt vaccinați??? Vor să moară sau să fie legați de un tub de oxigen pe viață? Vor să tremure de frică pentru viața familiilor și prietenilor lor?
- Nu cred.
- Și atunci de ce nu vă vaccinați??? Hai, până nu vă ia ca din oală.
- Vaccinați-vă, dați-vă și dați-le celor din jur șansa la viață și sănătate. Dacă tot nu vreți, să nu ziceți că nu ați știut la ce vă expuneți.
- Noi v-am spus...

Conf. Univ. Dr. Simin Aysel FLORESCU, Medic Primar Boli Infecțioase, Epidemiologie, cu experiență de peste 20 ani în tratarea bolilor infecțioase și epidemiologice, managerul Spitalului Clinic de Boli Infecțioase și Tropicale „Victor Babeș” din București

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

COȘCODAN

Numele *Coșcodan* provine de la o poreclă care are la bază termenul zoologic *coșcodan* ce numește „o specie de maimuță cu coada foarte lungă”, termen pătruns la români din poloneză (*koczcodan*) prin ruteni (*kočkodan*). Folosit la figurat, pentru persoane, acesta a devenit un termen glumeț de ocară, fără ca sensul originar să mai fie înțeles, însemnând „om urât, îmbrăcat în mod ciudat”. Ca un cuvânt obișnuit, glumeț, este folosit de V. Alecsandri: *Așteaptă, coșcodane, să-ți arăt eu!*

Atribuit unor persoane ca poreclă, *Coșcodan* a devenit nume de familie, atestat în documentele moldovenești și în cele basarabene în sec. al XVIII-lea. De la numele de persoană *Coșcodan* a apărut și numele de moșie, de localitate *Coșcodeni*.

La 1768, la hotărnicia moșiei Tăuri din ținut. Iași, jud. Bălți au fost martori: *Agapi Coșcodan,* martur, căpitan și răzeș di Tăuri, am pus degetul neștiind a iscăli, *Andrei Coșcodan,* răzăș di Tauri, *Ioan Coșcodan,* răzăș di Tauri.

La 1774, în ținut. Orhei-Lăpușna au fost atestați *Andrii Coșcodan,* volintir, în satul Năpădeni și *Mafteiu Coșcodan,* volintir, în satul Condrătești. La 1781, la vânzarea unor părți din moșia Boblecești (azi Bobletici), ținut. Iași, peste Prut, pe Cula, au fost martori: Gheorghiță Bodrug, răzeș de *Coșcodeni, Ion Coșcodan*, răzeș ot tam, *Maftei Coșcodan,* răzeș ot tam.

Într-un document de la 1783 este atestat *Andrei Coșcodan,* răzeș din Rădeni. Într-un document de la 1803 referitor la mărturia hotarnică a moșiei Glingeni, ținut. Iași, jud. Bălți se vorbește de moșia răzășească *Coșcodeni,* de satul *Coșcodeni* și de răzeșul de *Coșcodeni Miron Coșcodan*.

Azi, în republică, cu numele *Coșcodan* sunt înregistrate 760 de persoane.

SAVA

Numele *Sava* provine de la prenumele creștin, calendaristic, *Sava*. Prenumele *Sava* este foarte vechi, apărut în limba arameeană (vorbită în antichitate de populații semitice nomade), unde era un derivat al numelui *Sabba*, cu sensul „bătrân” sau „pustnic, sihastru”. În India a existat un rege hindus, scris în grecește *Sabbas*. Din greacă se răspândește în Europa, în calendarul catolic păstrând forma *Saba*, iar în cel ortodox – *Sava*. În documentele românești *Sava* este frecvent atestat în sec. XV-XVIII, fiind purtat mai întâi de călugări, apoi și de mireni. Mai târziu a apărut și derivatul *Săvucă*, întâlnit și în *Amintirile* lui Ion Creangă. Prin intermediul patronimului (numelui tatălui), *Sava* a devenit nume de familie. De ex., Vasile a lui *Sava* a devenit *Vasile Sava*, ca și Ștefan al lui *Toma* – Ștefan *Toma*, Ilie al lui Anton – *Ilie Anton*, Simion al lui *Grigore* – *Simion Grigore* etc., etc.

De la *Sava*, în perioada contemporană, circulă ca nume de familie: *Săvescu, Savca, Sauca, Savițchi, Săvoiu, Săvulea, Săvulescu.*

Azi, în republică, cu numele *Sava* sunt înscrise 2044 de persoane.

ȚÂBÂRNĂ

Numele Țâbârnă provine dintr-o poreclă ce are la bază cuvântul regional țâbirină, cu sensul „colacul fântânii, scobit din trunchi” (Ala Dumbrăveanu. *Vocabular regional*). Numele Țâbârnă este atestat la 1774 în ținut. Hotin, satul Cotiujeni: *Simion* Țâbârnă și *Vasile* cumnat lui Țâbârnă . În ținut. Vaslui este atestat un derivat cu sufixul augmentativ *-ac*: *Savin* Țibârnacu. În ținut. Dorohoi: *Neculai* Țâbârnă și *Gheorghe* Țâbârnă.

Azi, în republică, cu numele Țibîrnă sunt înregistrate 189 de persoane, cu forma Țâbârnă – 9 persoane.

Din poșta redacției

NE SUPĂRĂM

Igor GUZUN

Ne supărăm pe copiii noștri că fac totul cu telefonul în mână:

Dorm, se plimbă, mănâncă, temele, citesc dacă citesc, zâmbesc sau suspină.

Și suntem îndreptățiți ca părinți să ne supărăm

Că, având mereu telefonul deschis, copiii noștri nu răspund când îi telefonăm.

Vorbim la telefon în baie, la volan, în ședințe, când ne machiem sau ne tundem –

Noi, adulții, suntem la fel cum sunt copiii noștri, dar măcar răspundem.

Azi am da totul – mașină, concedii, cel mai nou telefon, pe bucăți sau toate gadgeturile odată,

Să ne sune și pe noi părinții să le spunem: „Bună ziua, mamă”. „Noapte bună, tată”.

Dar părinții noștri, plecații, sunt ca niște copii.

Nu răspund. Mai bine le răspundeam noi, supărații, când ei erau încă tineri și vii.

Colegiul redacțional:

Alecu Reniță (redactor-șef), Lilia Curchi, Paraschiva Mămăligă (secretar), Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță, Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul, Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță, Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS”), Eugen Statnic (Germania), Cristian Lascu („National Geographic” România), Mihai Ogrinji („România Pitorească”), Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași), Dan Hazaparu (FDDR), Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA” reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul”
Tiraj: 4000 ex. Comanda: .

Drumul intrigantelor faleze

Text şi foto: Sorenela RENIȚĂ

Înainte de a reveni pe drumuri de oraș, vă propun să schimbăm peisajele montane din ultimele luni tot pe unele pitorești și, deseori, stâncoase, dar scăldate în intrigantele ape nestăvilite ale Mării Negre. Aș vrea, să ne odihnim, însă, mai întâi, aripile în „Cuibul liniștit” al Reginei Maria a României (Balcic), unde suverana și-a lăsat centrul ființei sale atât la figurat, cât și la…propriu. Atât de îndrăgostită a fost de aceste meleaguri încât și-a dorit ca după ce fizic inima i-ar fi contenit să (se z)bată, aceasta să rămână bătând în tihna eternității tot aici, lucru ce s-a și întâmplat din 1938 până în 1940.

După ce Cadrilaterul a fost cedat, însă, încetând să mai aparțină României Mari, caseta din metale prețioase adăpostind inima Reginei Mariei din micuța capelă „Stella Maris” (Steaua Mării) a castelului de la Balcic, a fost mutată la Bran, un alt loc preferat de suverană, ajungând, ulterior, să fie transferată, spre păstrare, Muzeului Național de Istorie al României din București. Precum viața sa, călătoria inimii a fost și ea tumultoasă. În 2015, asemenea unui capitol al romanului „Adam și Eva”, s-a întors exact acolo unde se oprise pentru totdeauna a-i servi Reginei-Soldat – în Camera de Aur a Castelului Pelișor (Sinaia).

Cu o altă voce decât a mea, parcă, povestea inimii mi se perindă printre gânduri în timp ce pășesc pe Aleea Secolelor din Grădina Alexander a vilei regale de pe Coasta de Argint a Mării Negre. Inițial, nouăsprezece pietre de moară, astăzi – douăzeci, fiecare reprezintă, simbolic, câte un secol, prin testamentul suveranei, urmând, cu trecerea veacurilor, a li se alătura și altele.

Traversând acest „culoar” al istoriei, întrerupem conversațiile rozelor, care ne-nconjoară în stânga și-n dreapta. De fapt, oriunde ne-am îndrepta privirea, o plantă sau un arbore are câte ceva de spus, căci pe domeniul conacului se află o impresionantă și bogată Grădină Botanică împărțită, inclusiv, în zone „tematice” cu mii de exemplare, unele chiar rare, de flori, arbuști, copaci care par să fie într-o competiție acerbă de frumusețe: Grădina Ghetsimani, Grădina „Curtea englezească”, Grădina pomilor plângători, Grădina divină, Grădinile suspendate etc.

Înaintând tot mai mult pe cărările castelului alb, însoțiți de îngânarea mării și mireasma trandafirilor, ne adâncim în substanța descrierii (reușite) de „Cuib liniștit”, simțindu-ne tot mai apropiați de semnificația sa.

❖ ❖ ❖

„ …Un copac vechi atârnat de panta mare deasupra mării de culoare turcoaz-albăstruie, sub care izvorăște un izvor de munte cu apă pură… Acest loc era într-un fel familiar. Era într-un fel legat de însăși ființa mea. Aici este pace, frumusețe, mare și apă curată, și acest copac uriaș șoptitor, atârnând deasupra țărmului, parcă ar asculta cântecul valurilor. M-am așezat la umbra copacului maiestuos, uitându-mă spre marea strălucitoare. La jocul valurilor pe mal. Am simțit un sentiment deplin, aproape obsesiv de bunăstare – eu aparțin acestui loc și el aparține mie.”

Regina Maria a României

❖ ❖ ❖

Urcând pe terasa superioară minaretului, de acolo, de sus, ni se prezintă bine conturate motivele pentru care Balcicul ar fi și un leagăn al artiștilor, îndeosebi al pictorilor – Nicolae Tonitza, de exemplu. Închidem ochii și ne lăsăm purtați de…valuri, care ne duc, mai departe, înspre spectaculosul peisaj al Capului Caliacra.

Pe vârful acestei limbi de pământ, parte și ea, cândva, din Cadrilater, se odihnesc „oasele” fortăreței Tirizis/Acros Castellum, ridicată în Antichitate de romani, distrusă, mai târziu, de către oștile otomane. Pe teritoriul actualei rezervații naturale, în anii 1930, savantul român Grigore Antipa înființase o stațiune de cercetări zoologice marine a Institutului Bio-Oceanografic din Constanța.

Cât ne plimbăm printre ruine, la 65 m înălțime, observăm, în spatele nostru, pe lângă „ferma” impunătoare de eoliene înfiptă pe creștetul stâncilor șlefuite în roșu ruginiu, înconjurate de profunzimi în nuanțe de verde și albastru, niște salturi în depărtare. Delfinii au ieșit, și ei, la o promenadă.

Caliacra. Amurg

Continuând explorarea promontoriului, o scurtă cărare ce coboară destul de abrupt înspre pereții de fier și apele spumegânde ne atrage atenția în mod deosebit. Mai exact, ce se găsește la capătul ei. O mică boltă, un arc, o fostă intrare a cetății clădită din roci și…atât. Modul în care se înrămează panorama în ea, modul în care ea se încadrează în panorama de ansamblu e, pur și simplu, o imagine răpitoare care-ți aprinde spiritul creativ ce pornește fără întârziere în căutarea unei povești pentru această priveliște memorabilă. Locul inspiră și expiră briza expresivității cu fiecare suflu!

Oare pe ce coridoare ale timpului și spațiului ne va duce această ușă, această poartă enigmatică și mereu deschisă a Mării Negre? Trecând prin ea, călătorim, de data aceasta, spre o altă veche fortăreață situată pe Capul „Sfântul Atanasie” (Byala, în apropiere de Obzor) și ne trezim încercuiți de…diverse vestigii, îndeosebi vase imense de lut, majoritatea scufundate în pământ. Un deliciu al arheologilor. Navigăm către belvedere – acolo ne bucură altfel de comori. Dacă în Caliacra, stâncile aveau colții însângerați, aici sunt de un alb aproape strălucitor. Urmărim un fir de pași rămași în nisipul fin al plajei înguste, urme pe care marea le șterge așa cum reușește să șteargă, măcar și pentru un pic, frământările noastre, îmbrăcându-ne inimile în veșmântul său turcoaz…ca să ne țină de cald și în serile răcoroase de toamnă.

Faleza de la Caliacra

Caliacra. Belvedere

Byala. Capul „Sfântul Atanasie”

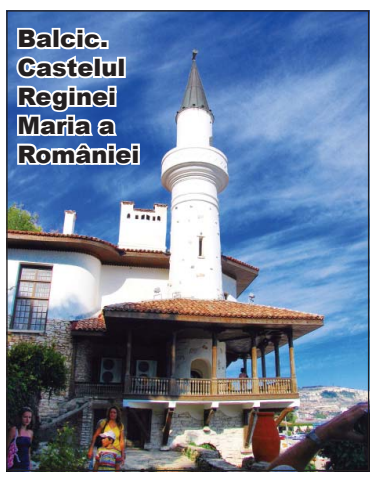

Balcic. Castelul Reginei Maria a României

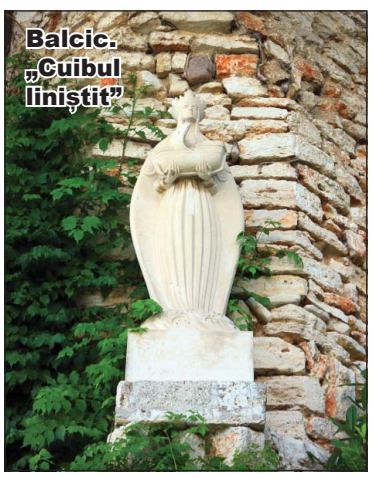

Balcic. „Cuibul liniștit”

Caliacra. Poarta spre mare

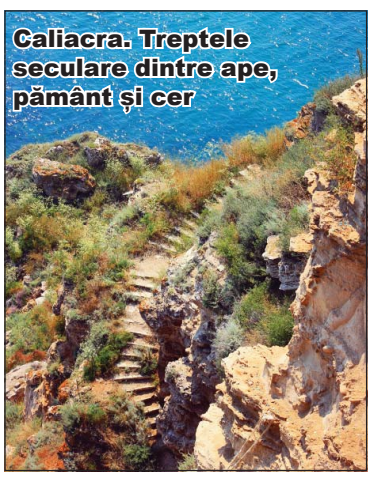

Caliacra. Treptele seculare dintre ape, pământ și cer

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!
Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 00921
9 771857 267700